

שוב החלה בחיפושי דרך עד שבמחצית שנות ה-1950 גיבשה את סגנונה המיוחד: קירות מדפים, או ארונות ללא דלתות, הכוללים חלקי חפצים מצויים - קירות אלו צבועים בדרך כלל בשחור או לבן או זהב. מתחילת שנות ה-1960 ואילך זכתה לתערוכות יחיד ותערוכות מקיפות בגלריות ובמוזיאונים בארה"ב ומחוצה לה. ב-1978 כאשר הציבה פסל באחת מכיכרות ניו-יורק הוסב שם המקום ליכיר לואיז נבלסון. נבלסון נפטרה בהיותה בת 88.

Wagenfeld, Wilhelm

וואגנפלד, וילהלם

1900-1990

מעצב גרמני. נולד ב-ברמן, למד בבוהאווס ונחשב כתלמידו של מוהולי-נאגי. בשנים 5-1931 לימד עיצוב בברלין. לאחר עליית הנאצים לשלטון נשאר בגרמניה והתכחש לעברו. אבל, בסופו של דבר נשאר נאמן, גם בתקופת הנאצים, למורשת הבאוהאוס: שילוב של אסתטיקה ושימושיות בעידן התעשייה. בתום המלחמה המשיך ללמד בברלין (עד 1954). ב-1955 פתח משרד עצמאי בשטוטגארט. בין עיצוביו היותר ידועים: בקבוק הטוש של חברת פליקן (1938); סידרת אהילים למנורות (שנות ה-1950); מערכת סכום (5-1954); מערכת כלי אוכל לחברת התעופה הגרמנית לופטהאנזה (1955). נפטר בהיותו בן 90.

Chermayeff, Serge

צ'רמאייף, סרג'

1900-1996

אדריכל אמריקאי. פעל באנגליה עד מלחמת"ע, מקום בו נחשב לאחד המודרנים הראשונים. נולד באזרביג'אן, רוסיה. בהיותו עדיין ילד היגרו הוריו לבריטניה. למד ציור ואדריכלות במכללות שונות בגרמניה, אוסטריה והולנד (25-1922). לאחר מכן מהמעצבים הבולטים של אנגליה בשנות העשרים בעיקר בתחום הפנים והריהוט. בשנת 1932 החל לעסוק בארכיטקטורה והיה שותפו של אריך מנדלסון באנגליה (36-1933). בשנת 1940 היגר לארה"ב. ניהל את המחלקה לאמנות ב-ברוקלין קולג'. לאחר מותו של מוהולי-נאגי הוזמן (51-1946) לנהל את המכון לעיצוב בשיקאגו. כיהן כפרופסור לאדריכלות באוני' הרווארד בבוסטון (62-1952), ובאוני' ייל (69-1962). נפטר בארה"ב בגיל 95.

צ'רמאייף נודע בעיקר בגין פיתוח וקידום רעיון היעיצוב הסביבתי הכולל, כפי שהוא עצמו יישם אותו הלכה למעשה. עבודותיו כוללות בנוסף לאדריכלות ופנים גם עיצוב טכסטיל, גרפיקה, שטיחים, תערוכות ומוצרים.

Fathy, Hassan

פאתחי, חאסן

1900-1989

אדריכל מצרי. החשוב בין האדריכלים המודרנים במצרים. שילב חשיבה מודרנית עם הבניה המצרית המסורתית. נולד באלכסנדריה. סיים לימודיו בקהיר (1926). פתח משרד עצמאי בקהיר (1930), והוזמן להנחות בפקולטה לארכיטקטורה וכראש הפקולטה החל מ-1954. במקביל ערך מחקרים רבים על בעיות אקלים ואדריכלות ואף הוזמן כמרצה אורח בנושא זה בארצות רבות. את עיקר זמנו הקדיש לנסיון להחיות את המסורות הנשכח וז של הבניה המקומית באזורים הכפריים המצריים. עבודתו הידועה ביותר הוא הכפר גורנה ליד לוקסור, הבנוי מלבנים

Bayer, Herbert

באייר, הרברט

1900-1985 גרפיקאי. ר' עמ' 525.

Reidi, Affonso

ריידי, אפונסו

1900-1964 אדריכל. ר' עמ' 663.

Hermat, Soltan

הרמט, זולטן

1900-1986 אדריכל. ר' עמ' 572.

Neuman, Alfred

נוימן, אלפרד

1900-1968 אדריכל. ר' עמ' 720.

Sharon, Arie

שרון, אריה

1900-1984 אדריכל. ר' עמ' 562.

Lishansky, Batia

לישנסקי, בתיה

1900-1992 פסלת. ר' עמ' 562.

Tagger, Ziona

תג'ר, ציונה

1900-1988 פסלת. ר' עמ' 562.

Tworok, Jack

טבורקוב, ז'אק

1900-1982

צייר אמריקאי. יהודי מאסכולת ניו-יורק. נולד בפולניה, הגיע לארה"ב, בגיל 13, עם משפחתו. למד אמנות בניו-יורק. החל להציג ב-1935. עבד במסגרת הפרויקט הממשלתי לסיוע לאמנים (41-1934).

ב-1934 התיידד עם דה קונינג ובהשפעתו עבר לסגנון מופשט. בשנות ה-1940 הצטרף לאקספרסיוניזם המופשט של אסכולת ניו-יורק. בסוף שנות ה-1950 פנה לכיוון, הנשען על אלמנטים גיאומטריים, תוך שמירה על התנועה החופשית ספונטנית. נפטר בארה"ב בהיותו בן 82.

Tanguy, Yves

טאנגי, איב

1900-1955

צייר אמריקאי צרפתי. נולד בפריז. פעל בסגנון הסורראליזם. היה מלח במקצועו. החל לצייר בגיל 25 וכעבור שנתיים הצטרף לחוג הסורראליסטים. ב-1939 היגר לארה"ב. נודע בזכות סגנונו המתאפיין בצורות אורגניות (ביומורפיות) על רקע של ערפל צבעוני איך-סופי - סגנון בו התמיד עד מותו בגיל 55.

Nevelson, Louise

נבלסון, לואיז

1900-1988

פסלת אמריקאית. נודעה בזכות עבודות גדולות - מופשטות ורבות עוצמה, בדרך כלל בעץ צבוע בצבע זהב, שחור או לבן. נולדה בקייב, רוסיה (שם משפחתה המקורי: ברליאבסקי). בגיל 5 הגיעה עם משפחתה למדינת מין, מקום בו עסק

אביה בסחר עצים וקבלנות בנין. ב-1920, בגיל 20, נישאה לאיש עסקים בשם צ'ארלס נבלסון. כעבור 7 שנים מאסה בחיי השיגרה, עזבה את בעלה וילדה ונסעה לאירופה ללמוד אמנות. ב-1928 המשיכה בלימודי אמנות בניו-יורק. ב-1931 שבה לאירופה על-מנת ללמוד אצל הנס הופמן במינכן, גרמניה. באותה שנה חזרה לניו-יורק. כאן שימשה כעוזרת לצייר המקסיקני דייגו ריברה.

את דרכה בפיסול החלה בסגנון פיגוראטיבי (מתחילת שנות ה-1930). תערוכתה העצמאית הראשונה התקיימה בניו-יורק ב-1941. אבל, מאחר ולא זכתה להצלחה השמידה את כל עבודותיה ועברה בהדרגה לכיוון ההפשטה. ב-1946 ערכה שוב תערוכת יחיד על נושא היעיר העתיקה. בשלב זה

שיבושו בשמש (1946-53). למרות הרמה הגבוהה של עבודתו נתקל בביקורת הן מצד המימסד והן מצד הכפריים - ולא זכה אלא למעט הזמנות נוספות. נפטר בקהיר בגיל 89.

וילאנואבה, קרלוס ראויל Villanueva, Carlos Raul
1900-1975

אדריכל ונצואלי. מחשובי המודרנים בדרום אמריקה. למד אדריכלות בבו-זאר בפריז (1929). משרד עצמאי בקאראקס (1929-39). אדריכל ראשי במינסטריון העבודות הציבוריות (1940-1960). במסגרת תפקידיו הציבוריים היה אחראי לחלק גדול מהבניה הציבורית, שיכונים וערים חדשות בונצואלה.

ב-1944 יסד את הפקולטה לארכיטקטורה בקאראקס. דרכו של וילאנואבה החלה בנסיונות להחייאת האדריכלות העממית בדרום אמריקה, בניגוד לניאוקלאסיקה 'הספרדית' שרווחה באמריקה הלטינית בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20. נודע בזכות תכנון בנייני קרית האוני בקאראקס בשנות ה-1950. בניינים אלה מעוצבים בסגנון המודרני בהשפעת לה קורבוזייה מחד וקונסטרוקציות הבטון ברוח נסיונותיהם של המהנדסים הספרדים אדוארד טורוחה ופליקס קנדלה מאידך. ראוי לציון גם את נסיונו לשלב אמנות מודרנית במסגרת האדריכלות: קאלדר, גאבו, ארפ, לגיה, ואסארלי ועוד. ביריד 'אקספו 67' עיצב את הביתן של ונצואלה בצורת שלוש קוביות; צורה שיש לה זיקה ברורה לסגנון המינימאליזם באמנות החזותית. וילאנואבה נפטר בהיותו בן 75.

לאדריכלות באוני ייל (1948-57), אמ.אי.טי (1956) ואוני פנסילבניה (1957-71). בשנות השלושים והארבעים הוצגו מעבודותיו בתערוכות קבוצתיות על נושאי השיכון הציבורי (1936-39). מספר תערוכות יחיד בשנות השישים והשבעים, כולל תערוכה במוזיאון לאמנות מודרנית (1966) בניו-יורק. לואי קאהן התפרסם בזכות העבודות שתכנן בעשרים השנים האחרונות של חייו. בתקופה קצרה זו הפך מאלמוני לדמות כמעט אגדית. השפעתו הביאה במידה רבה לשינוי כיוון, שגרם בסופו למעבר מהמודרניזם לעידן הפוסט-מודרני. ללואי קאהן השפעה לא רק בתחום התכנון והעיצוב, אלא אפילו על צורת הביטוי והתיאור המילולי של הבניין ותהליך יצירתו. לואי קאהן נפטר בארה"ב בהיותו בן 73.

עבודות עיקריות:

- 1951-53 גלריה לאמנות באוני ייל.
- 1954-59 בתי מרחצות, טרנטון, ניו-ג'רסי.
- 1957-64 מעבדות מחקר באוני פנסילבניה.
- 1954-67 מכון סאלק, קליפורניה.
- 1961-70 הצעה לבית הכנסת 'מקווה ישראל', פילדלפיה.
- 1962-74 קרית הממשלה, דאקה, בנגלה-דש.
- 1968-74 הצעה רעיונית לבית כנסת 'החורבה' בעיר העתיקה, ירושלים.
- בנין המעבדות עיש וולפסון, אוני' ת"א.
- 1969-74 המרכז לאמנות בריטית ומחקר באוני ייל.
- 1972-74 הצעה רעיונית למלון הקריה, י-ם.

מאריני, מארינו Marini, Marino

1901-1980
פסל איטלקי. נולד ב-פסטויה. למד באקדמיה לאמנות בפירנצה. משנת 1940 ועד 1970 שימש כמנחה לפיסול באקדמיה ברירה במילאנו. מאריני נודע בעיקר בזכות שני נושאים עיקריים 'הריקוד' ו'הרוכב והסוס' בהם עסק במשך שנות ה-1940 וה-50. מאריני, בדומה לבן ארצו הפסל ג'יאקומו מאנוזו, שמר על עצמאותו, יחסית לתנועות האמנותיות המאפינות את תקופתו. מאריני נפטר, ב-ויארג'ו איטליה, בהיותו בן 79.

סארטוריס, אלברטו Sartoris, Alberto

1901-1998
אדריכל שויצרי-איטלקי. נולד בטורינו איטליה. גדל, חונך ולמד אדריכלות בגינבה (סיים 1923). בתקופת לימודיו השתייך לזרם הפוטוריסטי (1920). ושרת בצבא האיטלקי (1921). משרד עצמאי ושותפויות שונות בז'נבה (1923-39). ממיסדי הקונגרס האדריכלות המודרנית (CIAM, 1928). חבר קבוצת ה'דה סטיל' של תיארו ואן דואסברג בפריז (1930). חבר ארגון האמנים המודרנים בפריז (UAM 1930). חבר קבוצת 'הפשטה יצירה' בפריז (6-1931). מיסד ארגון אמנים מודרנים מופשטים ב-קומו, איטליה (1935). כמו כן ערך כתבי עת ופרסם 53 ספרים ומאות מאמרים החל משנות ה-1930 באיטליה, צרפת ושוויץ. מנחה לאדריכלות ותולדות האמנות במכללות שונות, בעיקר בלואזן (1945-76). ספריו, מאמריו ותכניותיו של סארטוריס מיצגים את אחת החוליות החשובות להבנת הדור השני בהתפתחותה של האדריכלות המודרנית.

קאסאנדר, א.מ. Cassandare, A.M

1901-1968 גרפיקאי. ר' עמ' 583.

ירוסט, יעקב Jarost, Jacob

1901-1904 אדריכל. ר' עמ' 564.

רפפורט, יצחק Rappaport, Isaac

1901-1990 אדריכל. ר' עמ' 564.

לב, מקס Lev, Max

1901-1962 אדריכל. ר' עמ' 572.

שני (שטינבוק), יהושע Shani, Yehoshua

1901-1956 אדריכל. ר' עמ' 572.

לבנון, מרדכי Levanon, Mordechai

1901-1968 צייר. ר' עמ' 563.

סיגד, אליהו Sigad, Eliyahu

1901-1972 צייר. ר' עמ' 572.

שבת, עוזר Shabat, Ozer

1901-1976 צייר. ר' עמ' 563.

קאהן, לואי Kahn, Louis
1901-1974

אדריכל יהודי אמריקאי. מהראשונים שהצליחו לצאת משיגרת המודרניזם. בגיל 4 הגיע עם הוריו לפילדלפיה שבארה"ב. החל ללמוד אמנות בגיל 10 ולאחר מכן ארכיטקטורה באוני פנסילבניה. עבד במשרדים פרטיים וציבוריים, עד שפתח ב-1937 משרד עצמאי. בו זמנית היה שותף (1940-48) בפרויקטים עם האדריכלים ג'ורג' האו (Howe) ואוסקר סטונורוב (Stonorov 1905-1970). שימש כיועץ לענייני שיכון בעיריית פילדלפיה. היה מנחה במגמה

בסיכום לתפיסתו כותב אלברטו, בין השאר, באנציקלופדיה לאדריכלות עכשווית (1987):

"לשבח את האדריכלות שנות העשרים והשלושים אין פרושו להאחז בחלום רחוק. לבחון את דרכה של האדריכלות הפונקציונאלית פרושו התייחסות להסטוריה, שהיא עדיין בהתהוותה, במטרה לחזור לתחומי יצירה השומרים עדיין על חיוניותם. אדרבא, אני חייב לחזור ולומר שהראציונליזם (מודרניזם) המקורי - הגיבור הראשי האמיתי - עדיין לא הקיף את מלוא המעגל הבין לאומי המתחייב". למרות היותו מותקף ללא הרף מכל עבר הוא המשיך לפעול ובמלוא עוצמתו נערך על קו האש לקרב גלוי, כמו ביומו הראשון, נגד האקדמיות המתעטף בסמרטוטים משומשים ומסכות גרוטסקיות של 'פוסט מודרניזם'. אפילו אם עלינו להודות שחוויה שלילית גם היא לפעמים חשובה ושגם כאן יש יוצאי דופן. לאחר ההתקפה המוחצת על הרעיונות והפרויקטים הפונקציונאליים של האדריכלות ותכנון הערים, שכמעט ונעלמו מתחת לגל של אדריכלים חסידי תפיסות חומרניות, יזמים חסרי מעצורים ושומרי מצודות שלטון הכסף והמרקנטאליזם. כך שהאדריכלים יוצרים וראציונליזם נאלצים לפעול ולהתארגן בהסתר.

למזלנו, שוב החלו האדריכלים במקומות שונים להתמודד עם יצירתיות חדשה. יצירתיות זו מורגשת בכל הארצות בהן צעירים נמרצים מצטרפים לשורות הניאו-ראציונליסטים (מודרניסטים) והותיקים יוצרי האדריכלות החדשה ומקנים להם מידיעותיהם, נסיונם וחיוניותם. לעיתים ניתן למצוא את פורצי הדרך וממשיכיהם פועלים במשותף. עתה הולך ונוצר ראציונליזם חדש המתקדם ומתפתח בהצלחה, בזכות החוקים הקבועים והבלתי הפיכים של התבונה המבטיחים את נצחיות הנוסחה היצירתית ורעיונית האוואנגרד. הראציונליזם עדיין בתוקף. הוא עדיין שדה המשחק של הדמיון, ההגיון החברתי, הבניה ההגיונית, רעיונות מקוריים וכח ההמצאה ההומניסטי. נפטר בהיותו בן 97.

וואקסמן, קונארד

1901-1981

אדריכל יהודי אמריקאי. נודע בעיקר בתחום הבניה הטרומית וקונסטרוקציות הניתנות לפרוק ולהרכבה מחדש. נולד בפרנקפורט על האודר למשפחה יהודית. היה תלמידם של היינריך טסנאו ב-דרזדן והנס פולציג בברלין. בתום לימודיו עבד (1926-29) בחברה הגדולה ליצור עץ באירופה. קיבל מילגה מהאקדמיה הגרמנית ברומא (1932) ושהה באיטליה מספר שנים. הגיע לארה"ב כמהגר בגיל 40 (1941). היה שותף עם גרופיוס בחברה לבניה טרומית (1941-48). בשנות מלחמתנו עבד במחקר מבנים ניידים למטוסים עבור חיל האוויר האמריקאי. עיקר עבודתו התרכזת בשיתוף המחברים לבנית קונסטרוקציות ברזל מרחביות. הוזמן לעמוד בראש המחלקה לפיתוח שיטות בניה ועיצוב ב-I.I.T. (1949-73). כיהן כפרופסור כבוד באוני דרום קליפורניה עד מותו, בגיל 80.

לובטקין, ברטהולד

1901-1990

אדריכל אנגלי-יהודי. חלוף המודרניזם הבריטי. נולד בטיפליס, גרוזיה (בריה"מ). שרת בצבא האדום 1919-20.

למד במוסקבה בסדנת הקונסטרוקטיביסטים: וסנין, טאטלין ו-רודצניקו (1920-22). המשיך במכללת ברלין שארלוטנבורג (1923), בו זמנית עבד גם זמן קצר אצל ברונו טאוט. בשנה שלאחריה למד בפוליטכניקום בורשה, פולניה (1924). לבסוף הגיע לפריז. כאן למד ב'אקול ספסיאל' (1925), בסדנתו של אוגוסט פרה-בו-זאר (1926) ובמכון ללימודים אורבניים בסורבון (1927). בשלב זה בהיותו בן 27 תכנן בית זירות בשדרות וורסאי 25 בפריז (1927-31) - בשיתוף עם ז'אן גינזברג, יליד פולניה בן 22, שהיה עדיין תלמיד בבו-זאר. ז'אן גינזברג (1905-1983) (Ginsberg) סיים בינתיים את לימודיו (1929) ומכאן ואילך פעל בצרפת ואף זכה להצלחה כמתכנן בתי זירות ושיכונים ולימים, משנות ה-70, גם מרכזי קניות.

לובטקין היגר ללונדון (1931). כאן יסד ביחד עם שישה אדריכלים צעירים - בוגרי מכללת A.A. - את קבוצת 'טקטון' (TECTON), הנחשבת לחלוצת הסגנון המודרני בבריטניה. בשנים הראשונות נודעו בעיקר בזכות עבודתם בתחום תכנון גני חיות, כגון 'ביתן הגורילות' ו'בריכת הפינגווינים' בלונדון (4-1932). בהמשך תכננו את בתי הדירות HIGH POINT (1933-38). לאחר פרוק קבוצת 'טקטון' (1948) יסד שותפות חדשה והמשיך בתכנונים שונים (עד 1956). אבל כבר ב-1952, בהיותו בן 51, קנה חווה והחליט לפרוש מאדריכלות ולהתמסר לחקלאות. לובטקין זכור היום בבריטניה בזכות השפעתו על דור המתכננים שלאחר מלחמתנו - על כך ניתנה לו, ב-1982, מדליית זהב מטעם ארגון האדריכלים הבריטיים.

Prouvé, Jean

פרובה, ז'אן

1901-1984

אדריכל (מעצב) צרפתי. נודע בעיקר בזכות פיתוחים בתחום הפלדה. נולד בנאנסי. בנו ותלמידו של נפח שהיה מראשי האמנים בנאנסי - עיר המפורסמת כמרכז העיצוב בסגנון האר-נובו (גאלה, מז'וראל ועוד). בשנת 1930 לערך פיתח שיטה מיוחדת להרכבה מהירה של קירות מתכת בבניינים. שיטתו קרובה לזו שהיתה נקוטה בתעשיית המכוניות. כבר ב-1934 פיתח שיטה להצבת 'קירות וילון' מזכוכית ופלדה (קירות מיסוך), ששולבו (9-1936) במספר פרויקטים בתכנונם של האדריכלים יוג'ין בודואין ומרסל לודו. ב-1954 עבר מנאנסי לפריז. כאן המשיך לעבוד בשיתוף עם אדריכלים שונים ואף רשם לזכותו עשרות חידושים בתחום הבניה בפלדה וזכוכית.

בין הפרויקטים היותר ידועים: האוני' החופשית בברלין (אדריכלים: קנדליס, ג'וסיק, וודו); בנייני משרדים במתחם לה-דפאנס, פריז. יש המשווים את הישגיו וגישתו לזו של האמריקאי באקמינסטר פולר.

Giacometti, Alberto

ג'אקומטי, אלברטו

1901-1966

פסל וצייר שויצרי מאסכולת פאריז. נודע בזכות דיוקנות דקות ומאורכות, המזוהות עם האקזיסטנציאליזם. נולד באיזור הדובר איטלקית של שויץ. זכה לעידודו של אביו, צייר פוסט-אימפרסיוניסט. היה מקורב לשני אחיו דיגו - מעצב רהיטים, וברונו - ארכיטקט. בגיל 18 עזב את אזור מולדתו לגינבה על-מנת ללמוד אמנות. מכאן יצא למספר מסעות לימוד (1920-21) לונציה, פדואה, פירנצה ורומא.

המופשט (אסכולת ניו-יורק) שלט בכיפה בארה"ב. מוזיאון וויטי בניו-יורק ערך שתי תערוכות מקיפות של עבודותיו (1960, 1946). נפטר בהיותו בן 72.

Disney, Walt

דיסני, וולט

1901-1966

מפיק סרטי קולנוע וטלביזיה אמריקאי. חלוץ הסרט המצויר, יוצר דמויות מיקי מאוס ודונאלד דאק. נולד בשיקאגו (הרביעי מארבעה ילדים). אביו עסק במקצועות שונים (נגרות, חקלאות, קבלנות בניין) ואמו היתה מורה בבתי ספר יסודיים. בהיותו תינוק, התישבה משפחתו בחוה טיפוסית במערב התיכון. לאחר זמן לא רב עברה המשפחה לעיר קנזאס, מקום בו עסק אביו בהפצת עיתונים למנויים. וולט דיסני שהיה עדיין נער צעיר, נאלץ לעזור לאביו. בזמנית החל ללמוד ציור ואיור - תחילה בהתכתבות ואחר כך כתלמיד מן המניין - במכון המקומי לאמנות ועיצוב.

עוד בטרם מלאו לו 16 שנים חזרה המשפחה לשיקאגו. כאן המשיך בלימודיו בתיכון והיה פעיל כמאייר עתון בית הספר. כאשר מלאו לו 18 גויס לצבא ארה"ב, שהצטרפה למלחמת 1: שרת בחזית הצרפתית-גרמנית כנהג משאית של הצלב האדום.

ב-1919 חזר לארה"ב ועבר לגור בעיר קנזאס. עסק בעבודות מזדמנות בתחום האיור, הגרפיקה והשרטוט. כאן גם פגש את אוב איורקס (UB IWERKS), אמן צעיר. יחד איתו החל בהכנת סרטוני פרסומת קצרים של איורי אנימציה. השניים ניסו למכור את הסרטונים ועשו עיסקה עם מפיק מניו-יורק, אלא שרומו ויצאו ללא פרוטה וללא סרטונים. מאוכזב עבר ללוס אנג'לס - מקום בו גר אחיו רוי. וולט דיסני המשיך ליצר סרטי אנימציה ואילו רוי היה אחראי על הצד העיסקי. גם אוב איורקס שוכנע להצטרף ולסייע באיורים. בין הרעיונות שפיתחו היתה דמות של ארנבת בשם אוסוולד (OSWALD). ב-1927 החלו לפתח דמות חדשה של עכבר בשם מיקי. בו זמנית נפל דבר בהוליווד: הופעתו של הסרט המדבר הראשון עם הזמר אל גיולסון. דיסני ואיורקס מהרו להכין גם הם סרט אנימציה עם פס-קול. מכאן ואילך האירה להם ההצלחה פנים. אבל ככל שעברו השנים כך גדלו העלויות על ההפקות וכל העסק היה תלוי על בלימה מבחינה כלכלית. בינתיים נוספו עוד דמויות כגון הברווז - 'דולנד דאק' והכלבים 'פלוטו וגופי'.

ב-1932 החלו ליצר סרטים צבעוניים. ב-1933, במהלך שנות המשבר הכלכלי יצרו סרט על נושא עממי 'שלושת החזירונים' (THREE LITTLE PIGS), ששבה את לב הקהל. דווקא שנות המשבר והקשיים הפכו את סרטי האנימציה למושג בין לאומי וחברת 'וולט דיסני' אף זכתה, בשנים אלו, לרווחים נאים גם מעסקים צדדיים כגון שעונים, עניבות, בובות וכו'.

ב-1935 עשו דיסני ואיורקס מיפנה גדול, כאשר יצרו לראשונה סרט ארוך המבוסס על הסיפור המפורסם 'שלגיה ושבעת הגמדים' - דהיינו, מעבר מסרט קצר לסרט ארוך, ומסרטי חיות אל דמויות אנוש. ב-1940 יצרו את הסרטים 'פינוקיו' ו'פנטאזיה' (שילוב מוסיקה, דמויות ואמנות מופשטת) ושנה לאחר מכן את הסרט 'דאמבוי' (הפיל המעופף).

בשנת 1941 פרצה שביתה, שכמעט חיסלה את וולט דיסני. למרות שבסופו של דבר הצליח להתגבר על האירוע-אבדה

בגיל 21 (1922) עבר לפריז ולמד באקדמיה החופשית 'גראנד-שומייר', אצל אנטואן בורדל, עד 1925. במקביל יצר קשר עם אמני האוואנגארד (אלכסנדר ארכיפנקו, ריימונד דושמאם ויון, הנרי לוראן, ז'אק ליפשיץ ועוד), כפי שניתן להוכיח מעבודותיו עד 1932. כמו כן ניכרת השפעת הסורראליזם על עבודותיו. מ-1935 ואילך חזר לפיסול פיגוראטיבי וב-1940, בגיל 39, החל בפיסול דמויות דקות ומאורכות שהיו לסימני ההיכר של עבודתו. מ-1947 עד 1950 חזר שוב לנושאים מתקופת הסורראליזם ('כיכר העיר' ועוד). משנת 1948 נערכו תערוכות רבות של יצירותיו והסופר-הפילוסוף ז'אן פאול סארטר כתב עליו מאמר הערכה. ג'אקומטי נפטר ממחלת לב בגיל 65.

ג'אקומטי הוא בעיני רבים אחד מגדולי הפסלים המודרניים - פסל שהצליח להביע את החרדה לגורלו של האדם, בצל איום הפצצה האטומית המציינת את התקופה שלאחר מלחמת 2. מבחינה זו, יש המוצאים זיקה בין יצירותיו לבין הגותו של הפילוסוף והמחזאי ז'אן פאול סארטר, מאבות האקזיסטנציאליזם, כמו גם לתיאטרון האבסורד של המחזאי האירי סמואל בקט ('מחכים לגודו').

Dubuffet, Jean

דובופה, ז'אן

1901-1985

צייר צרפתי. נודע בעיקר כמפתח סגנון הקרוי "אמנות גלמית" (ART BRUT). נולד בלה-האבר. בנו של סוחר יין אמיד. ב-1918 החל ללמוד אמנות בפריז, אבל מיעט לצייר. בגיל 24 (1925) חזר ללה-האבר והצטרף כשותף לעסקי היינות של אביו. ב-1930 פתח עסק משלו ולא חזר לציור עד לשנות מלחמת 2 (1942). ב-1945, בגיל 44, ערך תערוכה ראשונה בה הציג יצירות עשויות מהדבקות נייר, גבס, זכוכית וכו'. סגנונו, המתאפיין בעצם היותו כאילו חסר כל סגנון, צורה או צבע, הפך לימים לחלק בלתי נפרד מהמגמה העקרית באמנות החל מסוף שנות ה-1940: סגנון הקרוב לרוח הדאדאיסטים, כמו גם לתיאטרון האבסורד של המחזאים סמואל בקט, יוג'ין יונסקו ועוד. דובופה נפטר בהיותו בן 84.

ART BRUT

אמנות גלמית

בדרך כלל נחשב דובופה לנציג החשוב ביותר של הזרם הקרוי 'אמנות גלמית' (ART BRUT). מקור השם בחברה שייסד: 'החברה לאמנות גלמית' (COMPANIE DE L'ART); שמטרתה לקדם ציורי ילדים, משוגעים, נכים ואחרים היוצרים ללא קשר לאמנות במונחה המקובל.

Evergood, Philip

אוורגוד, פיליפ

1901-1973

צייר אמריקאי. נולד בניו-יורק. למד באנגליה (איטון וקמברידג'). בגיל 20 החל ללמוד פיסול במכללת סלייד. לאחר שנתיים (1923) עבר לפריז ולמד באקדמיה ז'ולין. ערך סיור בדרום צרפת ואיטליה. חזר לניו-יורק (1927) וקיים את תערוכתו הראשונה. בשנים 1929-31 שוב ביקר באירופה (צרפת וספרד).

עם שובו לארה"ב פנה לכיוון סגנון הראליזם החברתי והיה פעיל במסגרת הפרויקט הממשלתי לסיוע לאמנים נזקקים (WPA). אוורגוד הוא מהציירים הבודדים בסגנון הראליזם החברתי ששמו הלך לפניו גם כאשר האקספרסיוניזם

1934-6). ב-1935 עבר לאנגליה ועסק בעיצוב רהיטי עץ לבד, שהיתה להם השפעה רבה על פיתוח חומר זה. ב-1937 הוזמן ע"י גרופיוס לארה"ב על-מנת לסייע לו כמנחה בפקולטה לארכיטקטורה באוני' הרווארד וכשותף במשרדו. ב-1941 פתח משרד עצמאי בבוסטון וב-1946 עבר המשרד לניו-יורק. עד סוף שנות ה-1940 עסק בעיקר בתכנון בתים פרטיים.

בהיותו בן 51 (1952), תכנן תיאטרון למכללת 'שרה לורנס' בברונקסוויל, ניו-יורק. ב-1953 הוזמן לתכנן את בנין האונסק"ו בפריז, יחד עם האדריכל הצרפתי ברנארד זהרפוס והמהנדס האיטלקי פייר לואיג'י נרוי (נבנה 1953-58).

ברור הזמין אצל אמנים שונים יצירות במיוחד לבנין זה: חואן מירו עיצב ציורי קיר מקרמיקה, והפסל האמריקאי איזאמו נוגוצ'י תכנן את גן פסלים בסגנון יפני, בנוסף לציורי קיר של ז'אן באזין וקארל אפל.

הבנין סימל במשך שנים רבות את שאיפת המודרניזם להשתלב במרקם עירוני קיים ואהוב, כמו זה של פריז, אבל מבלי לוותר על אף אחד מיכללי האדריכלות המודרנית. מסיבה זו אף הוצנעו חלק מהפונקציות, במידת האפשר, באגף שלם הבנוי מתחת לקרקע.

כמו כן תכנן את מנזר ס' ג'ון במינסוטה (1953-61); מרכז מחקר לחברת אי.בי.אמ. בצרפת (1960-62); מוזיאון וויטני לאמנות אמריקאית במנהטן, ניו-יורק (הושלם 1966) ובנין מרכז הבינוי והפיתוח האורבני בושינגטון (1963-8). ברור פרש מעבודה ב-1978 ונפטר כעבור 3 שנים בהיותו בן 79.

בין מאפייני העיצוב של ברור אפשר לציין את הגישה הקונסטרוקטיביסטית (היה מקורב לפסלים נחום גאבו ואלכסנדר קאלדר) ואת תכנון מבנה המגורים לפי שיטת חלוקה לאזורי פעילות נפרדים: אזורי פרטיים (חדרי שינה) אזורי משותפים (מטבח, אוכל ודיר) וכך הלאה. יש הרואים בתכנונו סינטזה מוצלחת ביותר של צורה ושימושיות. ואילו מבחינתם של תלמידים רבים בהרווארד היה ברור הפרשן העיקרי של האדריכלות החדשה, כך לפחות מעיד על עצמו פיליפ ג'ונסון, שלמד דווקא איתו מאחר ומצא בו אדם צעיר, נוח ומבין, לעומת נוקשותו הסמכותית של גרופיוס. ברור היה נוח לא רק לפיליפ ג'ונסון, אלא לעצם תפיסת האדריכלות בארה"ב המדגישה את מבנה המגורים הפרטי, שהיה באותם ימים גם עיקר עיסוקם של האדריכלים הצעירים ושל רבים מהוותיקים שלא זכו בעבודה אחרת. ברור הצליח לכלול ולשלב את כל המרכיבים המסורתיים והחדשניים של הבית האמריקאי:

החלון הגדול (PICTURE WINDOW) רצפות אבן או שטיחים מקיר אל קיר, הקמין, המטבח הפתוח ומעל לכל את חלוקת הבית לאזורים (ZONE) ברורים: אזור מגורים ואזור שינה, אזור יום ואזור לילה, אזור עבודה ואזור מנוחה, אזור ילדים ואזור הורים. למרות שלא היה 'הממציא' של תפיסה זו, ברור שכמנחה בהרווארד, מקום הכינוס המסורתי של מיטב הנוער האמריקאי, מקום ממנו יצאו מרבית מורי הדור הבא, היתה לו גם היכולת להשפיע - ולכן חשיבותו.

היבט נוסף אותו ייצג ברור, בארה"ב של סוף שנות השלושים והארבעים הוא הראליזם החדש, דהיינו, גישה מעשית מפוכחת שבה כל דבר מוסבר מבחינת נוחיותו, כלכליותו וכדאיותו: עלות, ניצול שטח, שימושיות וסגנון

לזמן מה תדמיתו של דיסני כאדם נעים ונחמד; אבל הצטרפות ארה"ב למלחמה השכיחה את הענין ומפעליו המשיכו לשגשג. בשנים אלו יצר מספר רב של סרטים, כולל פיתוח חדש של טכניקה מעורבת (שחקנים ואנימציה).

לאחר המלחמה נוספו סדרות של סרטי טבע נחמדים ומשעשעים והמכוונים לקהל ילדים, אבל לקויים מבחינת הדיוק התעודי. בתחילת שנות ה-1950 חזה את הנוולד והחל ליצר סרטי טלוויזיה. ב-1955 נפתח פארק גדול - דיסנילאנד - על-יד לוס אנג'לס; ולאחר מכן פארק שני בפלורידה, שנפתח עוד לפני מותו, (1966) בהיותו בן 65.

עם השנים רבו המקטרגים עליו הן מבין קהילת האמנים, הן מבחינה פוליטית (דיסני היה שמרן ביותר) והן מבחינה חברתית ופסיכולוגית; אבל לכל אלה תשובתו של דיסני היתה, שמטרתו היא בידור ומעולם לא התכוון להיות אמן.

שלוש, הלל	1902-1971 אדריכל.
אפתק-אתר, חיים	1902-1953 צייר. ר' עמ' 565.
מוקדי, משה	1902-1975 צייר. ר' עמ' 565.
סימה, מירון	1902-1999 צייר. ר' עמ' 647.
פריבר, אהרון	1902-1979 פסל. ר' עמ' 565.
ציפר, משה	1902-1989 פסל. ר' עמ' 565.

לאם, וילפרדו	1902-1982 צייר קובני. בנו של סוחר ממוצא סיני, (שנפטר ב-1926, בגיל 108) ואם ממוצא אפריקאי.
Lam, Wilfredo	לאם למד ציור בהוואנה ובמדריד. ב-1937 השתקע בפריז, התיידד והושפע מפיקאסו. ב-1939 פגש את אנדרה ברטון. שנה לאחר מכן הצטרף לקבוצת הסוראליסטים וב-1941 עבר יחד אתם לניו-יורק. כמו כן הרבה לבקר בקובה ובאיים הקריביים. ב-1951 חזר לפריז ומ-1964 גר בחודשי הקיץ באיטליה ליד גנואה. משנת 1970 החל גם לפסל. סגנונו של לאם זכה להערכת בני דורו בזכות שילוב של סוראליזם מופשט ומרכיבים אפריקאים וקריביים.

ברור, מרסל	1902-1981 אדריכל. הנציג החשוב ביותר של הסגנון הבינלאומי באדריכלות ועיצוב רהיטים. בנו של רופא יהודי. יליד פש, הונגריה. החל לימודיו בווינה באקדמיה לציור ב-1920. באותה שנה החליט לעבור לבאוהאוס. עיקר התעניינותו בשנים הראשונות היה בנושאי עיצוב ריהוט. ב-1924, בהיותו בן 22, מונה כאחראי לסדנת הריהוט. כעבור שנה במעבר הבאוהאוס מויימאר לדסאו, הפקיד גרופיוס בידיו את עיצוב הרהיטים למבנה החדש. ב-1928 עזב את הבאוהאוס יחד עם גרופיוס ואחרים והחל לעבוד כאדריכל ומעצב פנים עצמאי בברלין. עם עלות הנאצים לשלטון (1933) נמלט לשוויץ. כאן תכנן בית דירות שהוזמן ע"י ההסטריון זיגפריד גידיון (נבנה
-------------------	---

החברה ואפילו את המשפחה עצמה, שאמורה היתה להיות לה אבן פינה.

Costa, Lucio

קוסטה, לוצ'יו

1902-1998

אדריכל ברזילאי. זכור כאבי האדריכלות המודרנית של ברזיל. מעצב תכנית העיר ברזיליה. נולד באנגליה להורים ברזילאים. חזר לברזיל בגיל 15. סיים (1922) לימודי אדריכלות בריו דה ז'נרו. בגיל 22 פתח משרד לאדריכלות בריו דה ז'נרו (1924). היה שותף של גרגורי וארשאבצ'יק (3-1931). הזמין את לה-קורבוזייה כיועץ תכנון לצוות אדריכלי בנין מינסטריון החינוך (1936). היה שותף עם אוסקר נימאייר בתכנון הביתן הברזילאי בניו יורק (1939). נודע בזכות תכנית האב (1956) של העיר ברזיליה. קוסטה נפטר בגיל 96.

BRAZIL

ברזיל

המפגש הראשון של הציבור הרחב עם האדריכלות המודרנית בברזיל ארע ב-1943, כאשר המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק ארגן תערוכה מיוחדת בשם: 'חדש-ישן באדריכלות של ברזיל'; תערוכה שנדדה גם בארצות רבות וזכתה לפרסום נרחב.

המודרניזם החל מתפתח בברזיל כבר בתחילת שנות ה-1920, תוך שילוב אלמנטים מקומיים ובין לאומיים. אחד הצעדים הראשונים בכיוון זה היה קבלת חוק מיוחד, הקובע את כמות האור המינימלית המותרת בבנין חדש (1916). חוק מתקדם זה קבע במידה רבה גם את כיוון התפתחותה של האדריכלות המודרנית בברזיל. ראשון המודרניסטים היה האדריכל גרגורי וארשאבצ'יק, שהגיע לסאו פאולו מרוסיה (דרך איטליה) והביא עימו גישה חדשה של אדריכלות קוביסטית לבנה. וארשאבצ'יק יצר שותפות עם האדריכל לוצ'יו קוסטה, שהפך מקורב לשלטונות לאחר מהפכת 1930. הצעד הגדול הבא של האדריכלות הברזילאית קשור לתחרות לתכנון מינסטריון החינוך, כאשר הוחלט לבטל את תוצאות התחרות ולמסור את תכנונו של הבנין לצוות מתכננים בראשותו של קוסטה. הצוות כלל בסופו של דבר קבוצת צעירים, שלא זכו בתחרות המקורית, ביניהם: קוסטה, נימאייר, ריידו ואליהם נוסף גם רוברטו בורלה-מארקס, שטיפל בנושא הגנים.

בשלב זה הוזמן לה קורבוזייה ע"י קוסטה כיועץ לצוות (1936). בשלושת השבועות בהם שהה בברזיל, לא רק שקיבלו את עקרונותיו, אלא שיחד גם פיתחו את שיטת התריסים החיצוניים להגנה בפני השמש (ברזיל-סוליי); שיטה אשר שינתה את פני האדריכלות בברזיל ובעולם בעיקר בארצות החמות, כולל ישראל.

מכאן ואילך שזורה האדריכלות הברזילאית החדשה, הלכה למעשה, עם לה קורבוזייה - למרות ההבדלים הרבים והמשמעותיים שהלכו והתרחבו עם השנים. הבדל מיידי אחד ניכר כבר בגין השפעתו של רוברטו בורלה-מארקס, אדריכל הגנים הברזילאי, שטיפח את השילוב בין הבנין והצמחיה הטרופית המקומית והביא ליתר חפשויות צורנית בדרך המטשטשת את הקו החד שבין הבנין והטבע. עיקר פריחתה של האדריכלות הברזילאית המודרנית מעוגן בשנים 1936-46. לאחר מכן חל כרסום מסוים ברמת

ומעל לכל ערך הבית למכירה (RESALE VALUE). ערך המכירה והסגנון עולים בקנה אחד, כי המושג 'מודרני' עצמו הופך להיות חלק מערכו של הבית: מאפיין (FEATURE) בדומה למטבח מודרני, הסקה מודרנית וכו'. מבחינה זו הופך הסגנון המודרני בארה"ב להיות מרכיב נוסף בכוחות השוק, כולל אופנתיות, התלוי בטעמו של הקונה הפוטנציאלי, או בקיצור 'מצרך'.

לכאורה דבר והיפוכו: מחד, השאיפה של רבים, אם לא כל אחד, לבית משלו, על בסיס האימרה הבריטית 'ביתי מבצרי' אבל מאידך, זהו נדל"ן הנקנה ונמכר בהתאם לנסיבות (ה-COMMODITAS של וטרוביוס הפך ל-COMMODITY). דבר זה נובע מאופיה של ארה"ב שהיא ביסודה דמוקרטיה בורגנית, דהיינו דמוקרטיה של המעמד הבינוני, אבל גם מניידותה המדהימה של החברה האמריקאית; ניידות המקבלת גם עידוד מצד השלטונות ואם לא עידוד, לפחות אין מונע אותה, מאחר והיא מהווה גם ערך כלכלי וגם עוד אחת מזכויות הפרט והיוזמה החופשית. בתנאים אלו, של העדר מסורת בניה סוציאלית ראויה לשמה (למעט שיכונים, שעיקרם נבנה רק לחסרי יכולת) ותחרות בשוק החופשי - הציעו ברור ורבים אחרים את 'מכירת' הסגנון המודרני כיעיל, שימושי, זול, מתאים ל'אדם המודרני' ומעל לכל, כאמור, כבעל פוטנציאל טוב בשוק המכירה החוזרת.

אם נצא מנקודות הנחה אלו, השאלה שעלינו להעלות בדיעבד היא, כיצד קרה שהסגנון ה'פוסט מודרני' ואריזת הבית במעטפת 'חלומות' של צבעוניות רכה ועדינה הגיעו כה מאוחר, שהרי הגיון השוק, כפי שגילו יצרני האופנה, מחייב לספק את ציפיותיו של הציבור. התשובה לשאלה זו היא פשוטה למדי: ראשית, שוק הנדל"ן שמרני, בהשוואה לשוק הלבוש, אולי בגלל המחיר הגבוה יחסית של בית. שנית, אכן היו תמיד בשוק בתי המגורים האמריקאי אין סוף סגנונות 'חלומיים' והמודרניזם לא היה בהכרח, או בדרך כלל הסגנון הדומיננטי, דוגמת המצב בארצות רבות אחרות.

לעומת זאת, שונה לחלוטין המצב בבנייני מסחר, תעשייה ומשרדים בארה"ב. כאן פועלים שני כוחות עיקריים: השאיפה להיות אופנתי ככל האפשר והשיקול הכלכלי (הבניה המודרנית זולה יותר) - לכן פנתה בניה זו לכיוון המודרני בצורה חדה ופתאומית יותר.

לסיכום: תרומתו העיקרית של ברור בסוף שנות השלושים והארבעים היא כמו זו של אחרים באותה תקופה - פיתוח בית המגורים המודרני הפונקציונאלי. זו אולי גם הסיבה שהוזמן אצלו תכנון 'הבית לדוגמא', שהוקם בחצר המוזיאון לאמנות מודרנית.

בזכותו של ברור הפכו תרשים הזרימה והחלוקה לאזורים לאלמנטים ברורים והגיוניים. תרומתו האישית היתה, שהוסיף לאוצר צורות המגורים את תכנית ה-H, שהיא סינטזה של תכנית וסקמה. אבל תרומה זו, ששינתה את איכות חיי הפרט והמשפחה, נשארה ללא מענה בתחום התכנון האורבני והעיצוב הכולל. בקיצור, סיפורו של ברור והאדריכלות המודרנית הוא גם סיפור הצלחתה של היחידה הבודדת וכשלונו של הקולקטיב, ובמידה רבה גם סיפורו של החברה המודרנית: חברה שבה הולך ומתחזק מעמדו של היחיד, בה בשעה שנחלש הדבק המלכד את

1907-

אדריכל ברזילאי. הבולט בין המודרניסטים של אמריקה הלאטינית. זכור בעיקר בזכות בניינו בברזיליה. נולד ולמד בריו דה ז'נרו, ברזיל (סיים 1934). זמן קצר לפני סיום למודיו החל לעבוד במשרדו של האדריכל לוציו קוסטה. נימאייר היה אחד הבולטים שבקבוצת הצעירים שהוזמנה, ע"י קוסטה, להשתתף (1936) בתכנון משרדי מיניסטריון החינוך בריו דה ז'נרו; פרויקט אליו הזמין גם את לה קורבוזייה כיועץ, עוד בשלבי התכנון הראשונים. כעבור שנה (1937) החליף את קוסטה כראש צוות התכנון עד השלמת הבניין ב-1943. קוסטה ונימאייר שיתפו פעולה גם בתכנון ביתן ברזיל ביריד הבין-לאומי בניו-יורק (1939-40). ב-1941 הוזמן נימאייר ע"י ג'וסלינו קוביצ'ק, ראש עיריית בלו-הוריוזנטה (חבל מינאס ג'רה), לתכנן את פרבר המגורים החדש פאמפולה; הזמנה שכללה גם את תכנון כנסיית ס' פראנסיס ומועדון יאכטות (שניהם 1942); את ביתו של קוביצ'ק (1943). הצלחתו של פרויקט פאמפולה קבעה את מעמדו ועתידו של נימאייר כאחד האדריכלים הבולטים והחשובים של ברזיל. ב-1947 הוזמן נימאייר, להשתתף בצוות תכנון בנין האו"ם בראשותו של וואלאס ק. האריסון, ביחד עם לה קורבוזייה, וסוון מארקליוס ועוד. במקביל המשיך לקבל עבודות תכנון במקומות שונים בברזיל ובעיקר בחבל מינאס ג'רה, מקום מושבו של קוביצ'ק, שנבחר בינתיים לנציג בפרלמנט (50-1946) ובהמשך למושל החבל (55-1951).

ב-1955 הוזמן נימאייר לתכנן בית מגורים בפרויקט היוקרתי אינטרבאו בברלין, יחד עם כמה מחשובי האדריכלים המודרניים (וולטר גרופיוס, לה קורבוזייה ועוד).

ב-1956 נבחר קוביצ'ק לנשיא ברזיל ונימאייר הוזמן לתכנן את ברזיליה, בירתה החדשה של ברזיל. הוא הסכים לשמש כאדריכל במשכורת סימלית של עובד ציבור, אבל דרש לקיים תחרות בין אדריכלים לקביעת תוכנית הבינוי הטובה ביותר. בסופו של דבר נבחרה תוכניתו של לוציו קוסטה והשניים פעלו יחד, עד 1961, במסגרת החברה הממשלתית לבנין העיר.

בניינים עיקריים בברזיליה: בית הנשיא ומלון (1957); בית המשפט העליון; בית תפילה ומשרדים לנשיא; כיכר שלוש זרועות השלטון (בנין הפרלמנט, הסנט ובנייני המנהלה); מוזיאון לאמנות; כנסייה; תיאטרון (1958); כיכר האוני' והפקולטה למדעים; משרדי רשות הפלדה וסמינר תיאולוגי (1960); איצטדיון (1961); בנין משרד החוץ (1962); משרד המשפטים (1963); טרמינל שדה התעופה (1965).

ב-1961 הסתיימה נשיאותו של קוביצ'ק במשבר כלכלי, שנגרם, בין השאר, כתוצאה מהפרויקטים הגרנדיוזים שביצע, כולל בנייתה של ברזיליה. נימאייר עצמו עזב את ברזיל ועבר לפריז (מכאן ואילך שימש כיועץ לחברה לבנית העיר). ב-1964 הוזמן לישראל ושהה כאן תקופה קצרה על-מנת לתכנן את אוני' חיפה וכיכר המדינה בת"א (רח' ה'

העיצוב, כתוצאה מחזרות וחיקויים. מפנה דרמטי ארע בשנות ה-1950 עם תכנונה של ברזיליה, הבירה החדשה של ברזיל.

עיר זו, בלב הארץ, כאלף קילומטרים מהחוף, אוכלסה באפריל 1960. תכנית הבינוי הוכנה ע"י קוסטה ובנייני הציבור ע"י נימאייר.

במחצית שנות השישים שוב חל מפנה באדריכלות ברזיל, כאשר חלק מחלוצי האדריכלות החדשה נפטרו וחלק עזבו (נימאייר עקר לאירופה); התפתחות שאינה שונה בהרבה מהמפנה הכללי של האדריכלות בעולם.

אדריכלים ברזילאים ידועים:

Warchavchik, Gregori

וארשאבצ'יק, גרגורי

1896-1972

אדריכל ברזילאי. נחשב לאדריכל המודרני הראשון בארצו. נולד ולמד אדריכלות באודסה ובמכון המלכותי הגבוה לאמנויות ברומא (סיים ב-1920). עבד ברומא במשרד מארצ'לו פיאצ'ניטי (1920-23). היגר לברזיל ופתח משרד עצמאי (31-1923) בסאו פאולו ולאחר מכן בריו-דה-ז'נרו בשיתוף עם לוציו קוסטה (1933). ייצג את ברזיל בקונגרס הבין לאומי לאדריכלות מודרנית (1929-42 Ciam), ב-1934 חזר לסאו פאולו, בה נשאר עד יום מותו, בגיל 76.

הבית, אותו תכנן וארשאבצ'יק לעצמו בסאו פאולו (7-1926), הביא את בשורת האדריכלות המודרנית לברזיל. בית זה ועוד שני בתי מגורים בתכנונו (1930-31), שהיו פתוחים לציבור במשך כמה שבועות (למעלה מ-30,000 מבקרים), היוו את נקודת המפנה של הדור הצעיר. הרוב המכריע של עבודתו היה בתחום המגורים הפרטיים. השינוי הסגנוני, מ'אר דקו' למודרניזם, שחל בברזיל לאחר ביקורו של לה קורבוזייה (1936), אשר הוזמן ע"י לוציו קוסטה, גרם לנתק בינו ובין המגמה הכללית של האדריכלות הברזילאית בשנים הבאות.

Reidi, Affonso

ריידי, אפונסו

1900-1964

אדריכל ברזילאי. זכור כמעצב בית המגורים על צלע ההר שזכה לחיקויים רבים. למד אדריכלות בריו דה ז'נרו ואח"כ (1930-1) שימש כמנחה עוזר לאדריכלות של וארשאבצ'יק. ב-1936 היה חבר בצוות האדריכלים מתכנני מיניסטריון החינוך בריו דה ז'נרו (1936) בראשותו של לוציו קוסטה ובהנחיתו של לה קורבוזייה.

בניינים ידועים: בנין דירות (1952) המותאם למבנה גבעה באורך 260 מטר, כולל גני ילדים, בתי ספר, מרפאה וחנויות.

מבנה זה הוא הישום הראשון של קומת ביניים מפולשת עם גישה מצלע ההר - רעיון השואב הרשאתו מפרויקט אלג'יר של לה קורבוזייה.

בשנים 9-1954 תכנן את המוזיאון לאמנות מודרנית בריו דה ז'נרו. מ-1954 ועד מותו, בגיל 64, הנחה אדריכלות באוני' ריו דה ז'נרו.

באייר). כמו כן הגיש הצעות רעיוניות לתכנון מתחם פנורמה, בחיפה; מרכז מגורים ומסחר בת"א (היום 'לב דיזנגוף') ועיר חדשה בנגב.

בצורת תכנון, בין היתר, את משרדי המפלגה הקומוניסטית בפריז; תכנית לשיקום העיר גראס שליד ניצה (1966), בשיתוף מארק אמרי) ואת בנין המנזר הדומניקני בס' בום (1967).

ב-1968 חזר לברזיל. מכאן ואילך הנחה אדריכלות בריו דה ז'ירו וכמו כן המשיך לתכנן בניינים בברזיליה: משרד ההגנה, בנין איגוד האדריכלים; קתדרלה מרכזית (1970); תחנת רכבת מרכזית (1973); משרדי סגן הנשיא (1974); משרדים לחברי בית הנבחרים (1978) ועוד. במקביל תכנן, מאז 1968, מספר רב של בניינים במקומות שונים בברזיל, אלג'יריה, איטליה, צרפת ועוד.

ב-1988 זכה נימאייר, ביחד עם האדריכל האמריקאי גורדון בונשאפט, בפרס 'פריצקר' היוקרתי לאדריכלות.

לכיוון הארכיטקטורה המודרניסטית הלבנה. כך למשל, בתי דירות ב'לה-ויסטה', ליד קופנהאגן (1933). בעת מלחמת'2 נמלט לשבדיה, כאן החל לעסוק יחד עם אשתו בעיצוב טקסטיל. לאחר המלחמה המשיך לעצב מוצרים במקביל לעבודתו האדריכלית.

בין מוצרי הידועים: כסא שלוש רגליים (1952); כורסא ('הביצה' 1959) וכן כלי שולחן, מנורות ואביזרי אמבטיה.

בסוף שנות החמישים ניכרת השפעה מכרעת של בנייני הזכוכית של מיז ואן דר רו, בבנין משרדי חברת התעופה הסקנדינבית S.A.S (60-1958). לימד אדריכלות בקופנהאגן (71-1956). בין עבודותיו האחרונות, רבות מהן מחוץ לדנמארק, התפרסמה כנסיית ס' קטרינה באוני' אוקספורד, אנגליה (1964). לכנסיה זו עיצב במיוחד כלי אוכל, כסאות, מנורות ואביזרים אחרים. נפטר בקופנהאגן בהיותו בן 69.

סרט, חוזה לואי

Sert, Jose-Luis
1902-1983
אדריכל ספרדי אמריקאי. נודע בתחום תכנון העיר. נולד ולמד ארכיטקטורה בברצלונה (סיים 1929). היה עוזרו של לה קורבוזייה בפריז (31-1929). ארגן קבוצת אדריכלים צעירים מודרניים בברצלונה (37-1929) והיה נציגם בקונגרס CIAM. עבד בפריז בכל שנות מלחמת האזרחים בספרד (1937-1939). היגר לארה"ב ב-1939. לימד אדריכלות באוני' ייל (5-1944). נשיא CIAM (56-1946). ממשיכו של גרופוסו כדיקן הפקולטה לארכיטקטורה בהרווארד (59-1953). סרט נפטר בברצלונה בהיותו בן 81.

עבודות עיקריות:

- 1937 הביתן הספרדי בתערוכה הבין לאומית בפריז (כאן הוצגה עבודתו של פיקאסו 'גרניקה').
- 1942 'התוכל העיר לשרוד?' - סיכום אמנת אתונה (CIAM 1933).
- 1949-53 תכנית אב למספר ערים בדרום אמריקה, כולל בוגוטה בירת קולומביה (בשיתוף עם לה קורבוזייה).
- 1942 'לב העיר' - סיכום דיוני CIAM (בשיתוף עם ארנסטו רוג'רס ועוד).
- 1955-56 בנין הסטודיו של הצייר חואן מירו במאיוורקה, ספרד.
- 1955-57 בנין הנשיאות בהוואנה קובה. (לא בוצע) וכן תכנית אב לעיר הוואנה.
- 1955-60 שגרירות ארה"ב בבגדד.
- 1958-59 מרכז ללימודי הדת באוני' הרווארד.
- 1959-64 מוזיאון הוצאת הספרים מט (MAEGHT) בדרום צרפת.
- 1960-67 בנייני אוני' העיר בוסטון.

סרט היה ממגבשי התפיסה המודרנית באדריכלות בעיקר בניסוח 'אמנת אתונה' (1933). יש סוברים שהשפעתו על התנועה המודרנית בתחום הדיור והתכנון העירוני יכולה להשתוות רק לזו של לה קורבוזייה. עבודותיו מוכיחות שהגישה המודרניסטית - פונקציונאלית יכולה להיות גם אנושית, במידה והיא שומרת על איזון בין צפיפות אוכלוסייה, שרותים ציבוריים, תחבורה וצרכי החברה והפרט. השמירה על האיזון מאפיינת גם את הבניינים

בורלה-מארקס, רוברטו

Burle-Marx, Roberto
1909-1994
אדריכל נוף ברזילאי. שילב את מסורת הגן האנגלי עם צורות ביומורפיות בהשפעת ארפ. למד בברלין ציור ובוטניקה (30-1928) ולאחר מכן השתלם בציור בריו דה-ז'ירו. פתח משרד עצמאי לאדריכלות גנים (1934). אחת מעבודותיו הראשונות היתה עיצוב גן עבור בנין שתוכנן ע"י האדריכל לוצ'יו קוסטה. פיתח מספר זני פרחים הנושאים את שמו. השתתף בתערוכות שונות בהן הציג תכשיטים, שטיחים, בדים, ציור פיסול וכן עיצב תפאורות תיאטרון. לדבריו הדבר החשוב ביותר הוא הקשר עם הנוף הטבעי: 'גן מדברי' בשפת האמנות. צריך שתהיה צורה המתחילה מהקיים וממה שמסביב. צמחיה לא מבוקרת יוצרת סלט - לא יצירת אמנות. עם מבחר של 5,000 עצים ו-50,000 צמחים - למה ליבא צמחים נוספים לברזיל, דברים אלו בשינויים קלים מתאימים לכל ארץ ומקום.

בין עבודותיו: גן מיינסטריון החינוך בריו דה ז'ירו (43-1937); גן הביתן הברזילאי ביריד הבין לאומי בברזיל (1958); פארק דל אסטה בקאראקס, ונצואלה (1959); חוף היס ריו דה ז'ירו (1962); גני בנין אונסיקו בפריז (1963). בנוסף תכנן עוד עשרות גנים לבתים פרטיים ושגרירויות בברזיל מאז שנות ה-1930 בשיתוף עם רוב אדריכלי ברזיל.

לבורלה מארקס השפעה מכרעת על התהוות הסגנון החופשי באדריכלות הגנים המודרנית - סגנון שמקורו ביצירותיו הביומורפיות של ז'אן-הנס ארפ ומסורת 'הגנים האנגליים' ו'הסיניים' שהתפתחו בבריטניה וצרפת בשלהי המאה ה-18. את השלב הבא בהתפתחות הסגנון ניתן למצוא בעבודותיו של לואיס באראגן משנות ה-1960 ואילך.

* * * * *

יעקובסון, ארנה

Jacobson, Arne
1902-1971
אדריכל דני. זכור כיום בזכות עיצובי רהיטים וכלי בית. בן למשפחה יהודית. למד אדריכלות בקופנהאגן (סיים 1928). פתח משרד עצמאי בגיל 28 (1930). כבר בראשית דרכו פנה

ויחד תכננו את בית החרושת לטבק 'ואן נלה', שעוצב (1926-30) בשיתוף עם מארט סטאם. הבנין נחשב לדוגמה ראשונה של סגנון הקונסטרוקטיביזם במערב אירופה: קונסטרוקציה חשופה, קירות זכוכית, גשרים למעבר וכו' - בנוסף להיותו המשך חזון הזכוכית והפלדה שהחל עם מפעל פאגוס (1910) של גרופיוס. לאחר מותו של ואן דר וולגוט (1936) נהיה שותפו של ואן דר ברואק עד לפרישתו, שנה לפני מותו בגיל 47.

Lapidus, Morris

לאפידוס, מוריס

1902-2001

אדריכל אמריקאי. זכור כמתכנן אב-טיפוס 'המלון האמריקאי', שזכה להצלחה עצומה, בזכות שילוב בנין מודרניסטי עם עיצוב פנים בסגנון מסורתי. נולד באודסה, רוסיה, למשפחה יהודית. היגר עם הוריו לארה"ב בהיותו בן שנה. למד באוני' ניו-יורק (3-1921) ואדריכלות באוני' קולומביה (7-1923). לאחר תקופת השתלמות ועבודה במשרד אדריכלים בניו-יורק, פתח משרד עצמאי בניו-יורק ובמיאמי, פלורידה. לפידוס תכנן עשרות בתי מלון, דירות נופש, מועדונים וכו'. בנינים עיקריים: מלון 'פונטנבלו' (1952) ומלון 'עדן רוק' (1954) שניהם במיאמי ומלון 'אמריקנה' (1967) ניו-יורק.

מטרתו של לאפידוס היתה, כדבריו, לגרום לתחושת חגיגות והנאה לבאי המלון ורווחים לבעליו. סוד הצלחתו אצל הקהל האמריקאי נבע משילוב אביזרי קישוט מסוגננים נוסח הוליווד (מנורות, כדים, מראות, מעקות וכו') היוצרים אווירה של אלגנטיות מסורתית עם בנין מודרניסטי בסגנון הבין-לאומי של שנות ה-1950. המלוונות שתכנן לאפידוס היו לאב טיפוס לאתרי נופש, דוגמת פלורידה ולאס-ווגאס. אלה החליפו את הסגנון האופראי הישן נוסח הקאזינו במונטה קרלו, שתוכנן ע"י שארל גארניה במאה ה-19. נפטר בהיותו בן 99.

Pevsner, Nicolaus

פבזנר, ניקולאוס

1902-1983

הסטוריון בריטי. נולד בגרמניה למשפחה יהודית (השם המלא ניקולאוס ליאון ברנארד פבזנר). למד בלייפציג. לאחר תקופה קצרה כאחראי לגלריה בדרזדן החל להרצות באוני' גוטינגן. עם עליית הנאצים לשלטון נמלט לבריטניה. כאן הביא למיפנה בהתייחסות להסטוריה של העיצוב והאדריכלות: מגישה ספרותית ביסודה לגישה מחקרית מדעית, שמקורה בגרמניה.

לפי תפיסתו של פבזנר אין לראות במודרניזם מהפך שהוא מעשה ידיה של קבוצה זו או אחרת של אדריכלים ומעצבים, אלא תולדה בלתי נמנעת מההתפתחויות בעשורים שקדמו למלחמת 1914 ולאחריה, בעיקר בתחום החברתי. בין ספריו:

Pioneers of Modern Design, from William Morris to Walter Gropius (1936).

Industrial Art in England (1937).

Academies of Art Past and Present (1940).

Outline of European architecture (1943).

High Victorian Design (1951).

A History of Building Types (1973).

הבודדים שתכנן: צרכים, תקציב, אקלים ועיצוב. בתחום העיצוב האדריכלי ראויים לציון, בעיקר מבחינת משמעותם לאקלים בישראל, שני פרויקטים: האחד שבוצע - שגרירות ארה"ב בבגדד והשני שלא בוצע - ארמון הנשיאות בהוואנה, קובה (שניהם 1955-60).

Barragen, Luis

באראגן, לואיס

1902-1988

אדריכל מקסיקני. שילב צורות מודרניות עם מסורת הבניה של ארצו. למד הנדסה (סיים 1925) והמשיך והשתלם בכוחות עצמו בתחום האדריכלות, תוך מסעות לימודים באירופה. כאן שמע בן היתר את הרצאותיו של לה קורבוזייה בפריז בשנים 1931-2.

עבודותיו בתחום האורבני הן ברובן תוצאה של סינטיזה בין פיתוח אזורי מגורים (נדל"ן) ועיצוב סביבתי (כולם ליד העיר מקסיקו). עבודתו הראשונה החשובה - שכונת הגנים פדרגאל (1945-52 - PEDREGAL) הממוקמת באזור שכולו סלעי לבה שחורים, ברוח הגנים של רוברטו בורלה-מארקס, עם דגש על פרטיות כמעט מוחלטת לכל אחת מהיולות, שרק בחלקן הקטן תוכננו על ידו. בתקופה זו זכה לפירסום בין לאומי גם בזכות הבית שבנה לעצמו בעיר מקסיקו (1947). הבית, העשוי מאבני לבה שחורות, הוא אחת הדוגמאות היותר מוצלחות של שילוב סגנון 'המינימאליזם' (MINIMALISM) וסגנון אזורי-מקומי (REGIONALISM), שמשמעותו שימוש בחומרים מקומיים ליצירת 'אווירה מקומית' וזאת מבלי להזדקק לצורות מסורתיות. בשנת 1955 תכנן את בית התפילה של מסדר הקא פוצ'ונייס ב-טאלפאן, שליד העיר מקסיקו; בנין שהוא מעין קומפוזיציה בצבעים חומים - בניגוד לצבעי השחור של ביתו הפרטי.

ב-1957 שיתף פעולה עם הפסל מאתיאס גורטיץ ביצירת אנדרטת 'עיר לוויין' בכניסה לעיר מקסיקו. באותה שנה (1957) החל בפיתוח שכונת הגנים לאס ארבוילדאס (ARBOLEDAS), ושנה לאחר מכן (1958) בפיתוח אזור 'הסיינדה גולף קלוב' (HACIENDA). בשני פרויקטים אלו התרכזו, כמו בפדרגאל, בתכנון כיכרות, מזרקות ומובילי מים.

באראגן תכנן בנינים מעטים ביותר. דבר זה מובן למדי בהתחשב בעובדה שראה עצמו בעיקר כמתכנן גנים ויזם מפתח של שכונות גנים. מכאן שתומתו לנושאים אורבניים ואדריכליים היא מזערית ביותר. את המשמעות של עבודתו - הידועה ברובה מצילומים בודדים שנבחרו על ידו בקפידה, צריך להבין כשירה המשלבת את תחושת האבן, המים, הקיר הבנוי ומאז שנות השישים (אולי בהשפעת יוזף אלברס) את השימוש בצבע.

על מעמדו בקהילת האדריכלים מעידה פנייתו של לואי קאהן שהביא אותו במיוחד, כדי להתייעץ איתו בשאלות תכנון הכיכר ברחבת המכון ע"ש סאלק. יתרה מכך, בשנת 1982 הוענק לו הפרס היוקרתי לאדריכלות ע"ש פריצקר. באראגן נפטר במקסיקו בהיותו בן 86.

Brinkman, Johannes

ברינקמן, יוהנס

1902-1949

אדריכל הולנדי. מחשובי המודרניסטים בארצו. ב-1925, בהיותו בן 23, יסד שותפות עם ואן דר וולגוט (עד 1936)

Stone, Eduard Durrell

סטון, אדוארד דורל
1903-1978

אדריכל אמריקאי. מהראשונים ששילבו מרכיבים מסורתיים עם המודרניזם. נודע בעיקר בזכות קירות בדימוי תחרה. נולד ב-ארקאנוס. למד באוני' ארקאנוס (3-1920) ואדריכלות בהרווארד ו-א.מ.א.טי. ב-1927 קיבל מילגה שאיפשרה לו מסע לימודים של שנתיים באירופה. לאחר תקופת השתלמות ועבודה במשרדי אדריכלים פתח משרד עצמאי (1936). לאחר שנה תכנן עם פיליפ גודוין (Goodwin) את המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק (1937). בתקופת מלחמת 2 שרת כמתכנן ראשי של חיל האוויר האמריקאי. עם שחרורו הוזמן לשמש כמנחה לאדריכלות באוני' ייל (52-1946). נודע בזכות עיצוב שגרירות ארה"ב בניו-דלהי, הודו (1952), וביתן ארה"ב ביריד הבין-לאומי בבריסל (1958). שני בנינים אלו - עם דגש על קיר מסך, שעוצב כמעין סבכה או תחרה - נחשבו בשעתו בין היותר מוצלחים שהוזמנו ובוצעו ע"י ממשלת ארה"ב: סינטזה מושלמת בין קלילות ומונומנטאליות, כנדרש לבנין שגרירות כמו גם לביתן תערוכות ממלכתי. לרוע המזל חזר סטון על אותו קונספט בפרויקטים אחרים תחנות דלק, בנייני תעשייה, מלונות - עד שהפך בידיו לנוסחא ריקה מתוכן. בשנות ה-1960 וה-70 פנה לסגנון רשמי נוקשה וקר - הידוע בשם הסגנון הביורוקראטי ואפילו 'פאשיזם ביורוקראטי' - בעיקר בבנייני ענק ציבוריים ומשרדי חברות בין לאומיות, כגון 'סטנדארט אויל'.

בסופו של דבר, סטון עדיין זכור בזכות בנין המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק משנות ה-1930 ובנין שגרירות ארה"ב בניו דלהי, הודו.
סטון נפטר בניו-יורק בהיותו בן 75.

Gottlieb, Adolph

גוטליב, אדולף
1903-1974

צייר אמריקאי-יהודי. נציג חשוב של האקספרסיוניזם המופשט (של אסכולת ניו-יורק). נולד בניו-יורק, שם החל ללמוד אמנות בגיל 18, (1921). נסע לפריז להמשיך לימודיו באקדמיה גראנד שומייר' במונפארנאס. חזר (1923) והמשיך לימודיו בניו-יורק. ב-1935 הצטרף יחד עם מארק רותקו לקבוצת אמנים ששילבו אקספרסיוניזם בנוסח אסכולת פריז וראליזם חברתי (קבוצה זו הצגינה במשותף עד 1940). ב-1936 עבד במסגרת הפרויקט הממשלתי לסיוע לאמנים. בשנת 1937 עבר לגור במדבר אריזונה. כאן החל לאסוף אמנות פרימיטיבית ואינדיאנית; אוסף שהיתה לו לימים השפעה מסוימת על עבודותיו. ב-1941 פגש והושפע מהאמנים האירופאים, ובעיקר הסורראליסטים שהגיעו לניו-יורק בשנות מלחמת 2. ממחצית שנות ה-1940 ואילך נחשב כאחד הבולטים בין אמני האקספרסיוניזם המופשט של אסכולת ניו-יורק. נפטר בהיותו בן 71.

Rothko, Mark

רותקו, מארק
1903-1970

צייר אמריקאי. זכור כמי שהכניס נימה של הפנמה לסגנון ההירואי של האקספרסיוניזם המופשט מאסכולת ניו-יורק. עבודותיו המונוכרומטיות הביאו להתפתחות סגנון

Barr, Alfred

בר, אלפרד
1902-1981

אוצר אמנות אמריקאי. בנו של כומר פרסביטרי מ-דטרויט. מנהל המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק (43-1929) בשנים בהן התקיימו מספר תערוכות מרכזיות בתחום העיצוב ואדריכלות 'הסגנון הבינלאומי באדריכלות' (אוצרים: ג'ונסון-היצ'קוק, 1932); 'אומנות המכונה' (אוצר: אלפרד בר, 1934); 'עיצוב אורגני בריהוט הבית' (אוצר: אליוט נויז, 1940) ועוד.

Perriand, Charlotte

פריאן, שארלוט

1903-1999 מעצבת פנים. ר' לה קורבוזייה עמ' 585.

Figini, Luigi

פיגיני, לואיג'י

1903-1984 אדריכל איטלקי. ר' עמ' 666.

Anekstein Benjamin

אנקשטיין, בנימין

1903-1949 אדריכל. ר' עמ' 565.

Ben Dor, Dan

בן-דור, דן

1903-1988 אדריכל. ר' עמ' 566.

Wittkower, Joseph

ויטקובר, וורנר יוסף

1903-1998 אדריכל. ר' עמ' 648.

Lehmann, Rudi

להמן, רודי

1903-1977 פסל. ר' עמ' 647.

Sternschuss, Moshe

שטרנשוס, משה

1903-1992 פסל. ר' עמ' 573.

Kandell, Henry

קנדל, הנרי

1903-1983 אדריכל. ר' עמ' 648.

Pollini, Gino

פוליני, ג'ינו

1903-1991

אדריכל איטלקי. ממעריציו המוקדמים של לה קורבוזייה באיטליה. למד בפוליטכניון במילאנו. משנת 1929 עבד בשיתוף עם חברו ללימודים לואיג'י פגיני. השניים נודעים בעיקר בזכות הבניינים (תעשייה ומגורים) שתכננו לחברת אוליבטי באיבראה (IVREA 1934-57). לאחר מלחמת 2 הושפעו מסגנון הבטון הגלוי של לה קורבוזייה דבר המתבטא במספר פרויקטים כולל כנסיית מאדונה די פוברי, במילאנו 6-1952 (MADONA DEI POVERI). נפטר בהיותו בן 88.

Gruen, Victor

גרואן, ויקטור

1903-1980

אדריכל יהודי אמריקאי. מראשוני מעצבי הקניונים. (שם קודם גרונבאום Gruenbaum). בן למשפחה יהודית. נולד ולמד בווינה, עבד אצל פטר בהרנס (5-1924). המשיך במשרדים שונים ובמקביל היה פעיל במפלגה הסוציאליסטית. היגר לארה"ב לאחר סיפוח אוסטריה על ידי גרמניה הנאצית (1938). נודע כמתכנן עירוני (1955) (FORT WORTH), ומפתח קונספט מרכז הקניות האזורי, קונספט ששינתה את דפוסי החיים, תחילה בארה"ב ולאחר מכן בחלקים רבים של העולם כולל ישראל. הקניון הראשון בדטרויט (1952) היה לאב טיפוס למרבית התוכניות הבאות. בתחילת שנות הששים החל בפיתוח רעיון מרכז הקניות העירוני, דוגמת זה שתוכנן על ידו בפורת-וורס, טקסאס. טיפוס זה של מרכז קניות הפך גם הוא לסיפור הצלחה - בעיקר בארצות בעלות מסורת אורבנית.

Dali, Salvador

דאלי, סאלבדור

1904-1989

אמן ספרדי. זכור בזכות דמויותיו הסוררליסטיות המושתתות על דימויים דימוניים שמקורם, לדבריו, בתת-מודע. נולד בפיגוראס, עיר בחבל קטלוניה שבספרד. בין השנים 1921-26 למד באקדמיה לאמנות של מדריד, אבל סולק בשל תעלוליו. בשנים אלו התיידד עם המשורר פדריקו גרסיה לורקה ובמאי הסרטים לואיס בונואל.

ב-1927, בהיותו בן 23, עבר לפריז. כאן הכיר את הציירים הספרדים פיקאסו ומירו ואף הושפע מציוריהם. בשנה שלאחריה יצר, עם בונואל, את הסרט הסוררליסטי 'כלב אנדאלוזי' (1928). בהמשך (1929) הצטרף לתנועה הסוררליסטית: בראשותו של אנדרה ברטון. סגנונו של דאלי מכאן ואילך מצטיין בשילוב של טכניקה אקדמית ודימויים מתחום ההזיה; סינטזה הנובעת לדבריו, באופן ספונטאני, לא רציונאלי, ממצב נפשי של 'פאראנויה מבוקרת'.

ב-1931 שוב עבד עם בונואל ויחד יצרו את הסרט 'דור הזהב'. כמו כן, פירסם מספר ספרים סוררליסטים 'BABOUÉ' (1932), 'נצחון האי-רציונאלי' (1935). אבל כאשר פנה לסגנון יותר קלאסי (8-1937), סולק ע"י ברטון מארגון האמנים הסוררליסטים. ב-1940 עבר לגור בניו-יורק ובשנת 1941 אורגנה לו תערוכת יחיד במוזיאון לאמנות מודרנית. בהמשך פרסם ביוגרפיה בשם 'חייו הסודיים של סאלבדור דאלי' (1944). מ-1950 ואילך הרבה בציורים על נושאים דתיים. ב-1955 עזב את ארה"ב ומכאן ואילך חילק את זמנו בין צרפת וספרד. דאלי עסק בשנותיו האחרונות גם בעיצוב פנים, תפאורות לתיאטרון ותכשיטים - רובם בסגנון סוררליסטי פנטאסטי, האופיני ליצירתו.

שני מוזיאונים מוקדשים בלעדית ליצירותיו: האחד בס' פטרסבורג, פלורידה; והשני מחובר לביתו בכפר מולדתו פיגוראס בקטלוניה, ספרד. כאן גם נפטר, בהיותו בן 85, ונקבר סמוך לאשתו, גליה, במרתף המוזיאון.

Gorky, Arshill

גורקי, ארשיל

1904-1948

צייר אמריקאי. זכור כמי שיצר את הקשר בין הסוררליסטים שהגיעו מפאריז לארה"ב בשנות מלחמ"ע ובין האמנים האמריקאים שפנו בעקבותיהם לאקספרסיוניזם המופשט ולאסכולת ניו-יורק. נולד בארמניה (טורקיה). בהיותו ילד ברח אביו מהבית מחשש שיגויס לצבא הטורקי. לאחר מכן נמלטה שארית המשפחה מאימת הטבח שערכו הטורקים בארמנים. בגיל 16 (1920) הצליח להגיע לארה"ב שם גרה אחותו. כאן שינה את שמו לארשיל (אכילס) ע"ש הגיבור היווני הקדום וגורקי, על שמו של הסופר הרוסי.

למד ציור בבית הספר לעיצוב ברוד איילנד. לאחר מכן עבר לגור בשכונת גרניץ-ווילגי שבניו-יורק; אזור שהיה מרכז לאנשי ספרות ואמנות באותם ימים. בשנים 1926-31 למד ציור במכללה בניו-יורק. בתקופה זו צייר בהשפעת אמנים כמו סזאן, פיקאסו ועוד. רק ב-1939 לאחר שפגש והתיידד עם הצייר הסוררליסט, רוברטו מאטא, חלה תפנית משמעותית ביצירתו. עד מהרה פיתח גורקי כיוון עצמאי עם זיקה לאמני הסוררליזם המופשט (מאסון, מירו) שעם

שדה הצבע. נולד למשפחה יהודית בלטביה. שמו המלא מארקוס רותקוביץ. כשהיה בן 10 היגרה משפחתו למדינת אורגון בארה"ב. בצעירותו התעניין בנושאי חברה ועבודה והחל ללמוד נושא זה באוני' ייל (1921). לאחר שנתיים הפסיק את לימודיו ונדד ברחבי ארה"ב עד שהתישב בעיר ניו-יורק (1925). כאן למד זמן קצר אצל הצייר מאקס וובר. ב-1935 הצטרף ביחד עם אדולף גוטליב לקבוצת אמנים, ששילבו אקספרסיוניזם בנוסח אסכולת פריז וראליזם חברתי. מ-1936 עבד במסגרת הפרויקט הממשלתי לסיוע לאמנים. בשנות הארבעים פנה לכוון ההפשטה, בהשפעת הסוררליסטים שהגיעו לניו-יורק בתקופת מלחמ"ע. ב-1945 נערכה לו תערוכת יחיד בגלריה של פגי גוגנהיים בניו-יורק.

ב-1948 הצטרף לתנועת האקספרסיוניזם המופשט, למרות שלא אימץ את הטכניקה של 'ציור פעולה' (ACTION PAINTING). באותה שנה השתתף בהפעלת בייס לאמנות ביחד עם וויליאם באזיוט ורוברט מאדרוול (ביה"ס נסגר כעבור זמן קצר). רותקו התאבד בגיל 67. לאחר מותו נתגלה שהשאיר במחבוא כ-860 תמונות, בנוסף לרישומים רבים. אחרי מחלוקת ומשפטי ירושה חולקו התמונות בין מוזיאונים שונים בארה"ב ובעולם, כולל מוזיאון ישראל, אך רוב היצירות הועברו למוזיאון הלאומי בווינגטון.

Hepworth, (Dame) Barbara ברברה (דיים) ברברה

1903-1975

פסלת בריטית. נולדה ב-וויקפילד יורקשייר. החלה ללמוד, בגיל 15, בבית הספר לאמנות ב-לידז וכאן פגשה לראשונה את הנרי מור - לימים מגדולי הפסלים של המאה. לאחר מכן המשיכה בלימודיה בלונדון. בתחילת שנות ה-1930 עברה מהסגנון הפיגוראטיבי אל ההפשטה. בשנת 1933 הצטרפה לקבוצת אמנים שהתארגנה על-מנת לקיים תערוכה משותפת. הקבוצה כללה בין היתר גם את הפסל הנרי מור ואת הצייר בן ניקולסון (בעלה בשנים 1933-51). לאחר מכן, בשנת 1934 פרסמה הקבוצה ספר משותף בשם 'UNIT 1' עם הקדמה של מבקר האמנות הנודע הרברט ריד.

יצירותיה מהווים סינטזה מיוחדת עם זיקה לאמנים כגון בראנקוסי, האחים גאבו-פבזנר, ארפ והנרי מור. על פועלה באמנות זכתה בתואר דיים (DAME 1965). הפוורת נהרגה בגיל 72, בשרפה שפרצה בביתה ב-סנט אייוו, קורנוואל.

Segal, Judith

1904-1990 אדריכלית. ר' עמ' 649.

Kaminka, Gideon

1904-1985 אדריכל. ר' עמ' 649.

Otto, Theo

1904-1967 צייר. ר' 1939 ישראל.

Giksborg, Haim

1904-1978 צייר. ר' עמ' 573.

Ben-Zvi,

1904-1952 Zeev פסל. ר' עמ' 566.

Hendler, David

1904-1984 צייר. ר' עמ' 566.

לסורראליזם מופשט (1946) ולאחר מכן הצטרף לקבוצת האקספרסיוניזם המופשט. נפטר בהיותו בן 76.

Rivera, Jose De

ריברה, חוזה דה

1904-1985

פסל אמריקאי. נולד בלואיזיאנה. למד אמנות בשיקאגו. פסליו הוצב בשדה התעופה בניוארק (1938), בביתן הרוסי ביריד הבייל בניו-יורק (1939) ועוד. ב-1961 התקיימה תערוכה נודדת חשובה של יצירותיו.

סגנונו של ריברה מופשט, אלגנטי ופשוט ויש בו רמז מוקדם לסגנון המינימאליזם שהתפתח בשנות ה-1960. נפטר בהיותו בן 81.

Noguchi, Isamu

נוגוצ'י, איזאמו

1904-1988

פסל ומעצב אמריקאי-יפני. מהנציגים החשובים של ההפשטה בצורתה האורגנית. נולד בלוס אנג'לס לאם ממוצא סקוטי ואב יפני, שנפגשו בכנס ספרותי שנערך בלוס אנג'לס. למרות שאמו נסעה ליפן, התעלמו אביו ומשפחתו מקיומו. נוגוצ'י התחנך תחילה בבית ספר אנגלי בטוקיו. בגיל 13, נשלח לארה"ב (1917) וחונך שם ע"י משפחה אומנת. בתום לימודיו בתיכון החל ללמוד רפואה בניו-יורק, אך כעבור זמן קצר פנה לפיסול. בגיל 21 נסע לפריז מקום בו שימש כעוזרו של קונסטאנטין ברנקוסי (1927-8). בפריז הכיר והתידד עם חוגי אמנים ביניהם אלכסנדר קאלדר ואלברטו ג'אקומטי.

ב-1929 חזר לניו-יורק והציג לראשונה את עבודותיו. לאחר מכן (1930-1) נסע ללמוד קרמיקה ביפן. משנות ה-1930 ואילך עסק במקביל לפיסול גם בעיצוב מוצרים, ביניהם 'שולחן נוגוצ'י', סדרת מנורות 'אקארי' ועוד. כמו כן נודע בזכות תפאורות שהכין ללהקת המחול של מרתה גראה; תכנון הגן היפני בבנין אוניסקו בפריז; גן הפסלים עיש ביילי רוז במוזיאון ישראל בירושלים; גן וגשר השלום בהירושימה ועוד. נוגוצ'י נפטר בהיותו בן 84.

Richier, Germaine

רישייה, ג'רמיין

1904-1959

פסלת צרפתייה. נודעה בזכות פסלי דמויות רבות עוצמה על גבול ההפשטה. נולדה ליד ארל. למדה אמנות ב-מונפלייה, אצל אחד מעוזריו של רודן, ולאחר מכן בפריז (1925-29), בהנחייתו של אנטואן בורדל. ב-1934 החלה לעצב דמויות (ראשים, גוף). בשנות מלחמ'ע2 התגוררה בשוויץ עם בעלה הפסל אוטו באנינגר (Banninger). בשנות הארבעים פנתה לפיסול יותר מופשט ואלגורי, דוגמת 'איש העטלף' ו'איש העץ'. התעניינותה בצורות של חרקים ויצורי הלילה באה לידי ביטוי בפסל 'גמל שלמה' (1946). למרות שיצרה גם קרמיקה מוזאיקה והדפסים, נודעה בעיקר בזכות הביטוי האישי של פסליה. בתחילת שנות ה-1950 עיצבה צורות בסיסיות עם דגש על החלל הפנימי, דוגמת 'המים' (1953-4). מאוחר יותר עשתה ניסויים בדמויות שיצרה מזכוכית ועופרת על רקע יצירותיהם של אמנים שונים, כגון ויאירה דה סילבה (Vieira Da Silva), הנס הארטונג (Hartung), זאו-ווי-קי (Zau-Wou-Ki) ועוד.

רבים מהם התיידד בניו-יורק בשנות מלחמ'ע2. ב-1946 פרצה שרפה בסדנתו וחלק ניכר מתמונותיו אבדו. ב-1948, בגיל 44, לקה בסרטן. ביוני באותה שנה נפגע צוארו בתאונת דרכים ולאחר שגם אשתו עזבה אותו, התאבד. סגנונו של גורקי הוא הגשר בין הסורראליזם האירופאי והאקספרסיוניזם המופשט, שהתפתח ממחצית שנות ה-1940 בניו-יורק.

De Kooning, Willem

דה קונינג, וילם

1904-1997

צייר אמריקאי הולנדי. אחד מהבולטים בסגנון האקספרסיוניזם המופשט ואסכולת ניו-יורק, במיוחד בתחום אמנות-תנועה. נולד ברוטרדם הולנד. הוריו התגרשו בהיותו בן 5 והוא התחנך ע"י אימו ובעלה. בגיל 12 החל לעבוד בחברת פרסום; בו זמנית למד אמנות וגרפיקה בקורס ערב באקדמיה לציור וטכנולוגיה, במשך 8 שנים. לאחר מכן עבד כעוזרו של מנהל חנות כל-בו גדולה. במסגרת זו נפגש לראשונה עם רעיונות מעצבי ה'דה סטיל'. בגיל 22 (1926) הגיע לארה"ב כנוסע סמוי והשתקע בניו-יורק. כאן פגש והתידד עם הצייר ארשיל גורקי. היה מושפע מהסגנונות שרווחו באותה תקופה: ראליוז חברתי, סגנון אסכולת פריז (אימפרסיוניזם מאוחר) והמופשט. מ-1935 התעסק במסגרת הפרויקט הממשלתי לסיוע לאמנים (תמונות, עיטורים וציורי קיר לבנייני ציבור), אבל בגין היותו עדיין אזרח הולנדי, פוטר כעבור שנתיים (1937). בשנות ה-1940 החל לצייר בצבעי בנין זולים (בעיקר שחור לבן) - בדומה לאמנים רבים מאסכולת ניו-יורק, שלא היו להם האמצעים לשלם את מחיר הצבע לציור, שהרקיע שחקים בגלל המלחמה. עד 1948 חי בדוחק רב והתקיים מעבודות מזדמנות בעיצוב גרפי.

ב-1948, בהיותו בן 44, קיים בניו-יורק תערוכת יחיד ראשונה. בשנה זו הוזמן ע"י יוזף אלברס ללמד במכללת 'בלק מאונטן קולג' ומכאן עבר יחד עם אלברס לאוני' ייל (1950-1). בשלב זה גם ניכרת אצלו נטייה של 'חזרה לצבע'. בתחילת שנות ה-1950 נחשב דה קונינג לחלק מפלג 'אמנות התנועה' של האקספרסיוניזם המופשט, בשנת 1953 הציג לראשונה סידרת תמונות על נושא נשים ובמקביל עבד גם על סידרת ציורי נוף. סדרות פיגוראטיביות אלו נחשבו בשעתו ליוצאות דופן לאמן מאסכולת האקספרסיוניזם המופשט. יש הרואים זיקה מסוימת בין תמונת 'הנשים' של דה קונינג וקבוצת הקובריא. בשנת 1963, בהיותו בן 59, השתקע בעיירה איסט האמפטון הסמוכה לניו-יורק. תמונותיו מכאן ואילך יותר ליריות, ובמקביל החל גם לפסל בחימר. כאן צייר עד סוף חייו למרות היותו סנילי לחלוטין. נפטר בהיותו בן 93.

Still, Clyford

סטיל, קליפורד

1904-1980

צייר אמריקאי. יליד צפון דקוטה. למד באוני' סופקיין ואוני' מדינת וושינגטון, מקום בו המשיך לשמש כמנחה עד 1941. בשנות המלחמה עבד במפעל תעשייה צבאי ולאחר מכן לימד בבית הספר לאמנות בקליפורניה עד 1950, ובניו-יורק, עד 1963. מכאן ואילך פרש מהוראה ועבר לגור ב-מרילנד. הציג בגלריה של פגי גוגנהיים יצירות בסגנון הקרוב

בשנת 1956 נערכה, במוזיאון לאמנות מודרנית בפריז, תערוכה מקפת של יצירותיה. שלוש שנים לאחר מכן נפטרה, בהיותה בת 55.

עבודותיו המפורסמות הן בתחום בתי המגורים הפרטיים, שהמאפיין העיקרי שלהם הוא גג התלוי מתורן מרכזי.

Eirmann, Egon

אירמן, אגון

1904-1970

אדריכל גרמני, מממשיכי דרכו של מיז ואן דר רו. למד במכללת ברלין שארלוטנבורג (7-1923), בהנחיתו של הנס פולציג. בתום לימודיו, בגיל 23, פתח משרד עצמאי ועסק בעיקר בעבודות דקורציה לחנויות כל-בו. אחרי מלחמת 2 נודע כמתכנן בנייני תעשייה בסגנון זכוכית ופלדה ובזכות 'כנסיית הזכרון' בברלין (63-1959) - העומדת בניגוד גיאומטרי לשרידי בנין הכנסייה הישן הסמוך, שנהרס בהפצצה. אירמן נפטר ב-באדן באדן בהיותו בן 66.

Terragni, Giuseppe

טראני, ג'וזפה

1904-1941

אדריכל איטלקי. נחשב לבולט בין האדריכלים המודרניים של איטליה בשנות השלושים. למד אדריכלות במכון הפוליטכני במילאנו (26-1921). שנה לאחר סיום לימודיו, בגיל 22, פתח משרד בעיר מולדתו קומו, עם אחיו אטילו טראני.

כמה מבנייני החשובים: בנין דירות בקומו (8-1927); מרכז המפלגה הפאשיסטית, קומו (תוכנן בשיתוף עם אחרים 9-1938).

טראני, שהיה פאשיסט מושבע, התנדב עם פרוץ מלחמת 2 ליחידה איטלקית, שנלחמה לצד הגרמנים בחזית הרוסית. ב-1941 חזר משם חולה ותשוש ונפטר כעבור זמן קצר, בגיל 37. לאחר המלחמה נאמר שהביע חרטה הן על תמיכתו ב-פאשיזם והן על שהתנדב להלחם בחזית הרוסית. יש הרואים במוותו, בגיל צעיר, אבדה גדולה לאדריכלות האיטלקית, בדומה למוותו בלא עת של סנטיאליה במלחמת 1 (גם הוא יליד העיר קומו).

Dreyfuss, Henry

דרייפוס, הנרי

1904-1972

מעצב אמריקאי. נודע בזכות המיגוון והמספר הרב של עיצוביו החלוציים. נולד בניו-יורק. כבר בגיל 17 החל לעצב תפאורות להצגות תיאטרון. ב-1927 קיבל הזמנה מחנות כל בו לבחון אפשרויות לשינוי מראה המוצרים. למרות שערך מחקר סרב בסופו של דבר להציע רעיונות מאחר ולדעתו חייב המעצב לעבוד בשיתוף עם היצרן מהשלב הראשון ולא 'לשפר' מוצר מוגמר. ב-1929, בגיל 25, פתח משרד עצמאי. שנה לאחר מכן (1930) קיבל הזמנה לעיצוב סידרת טלפונים עבור חברת הענק 'בל'. עיצובים מפורסמים אחרים: עיצוב הפנים של מטוס הסופר קונסטליישן (טיפוס G); מטוס לחברת לוקהיד; נושאת המטוסים 'אינדפנדנס' וכו'. בשנים 60-1963 עבד בשיתוף עם מחלקת העיצוב של אוני' קליפורניה בלוס אנג'לס. דרייפוס ואשתו נפטרו ב-1972 בהרעלת גז, שנפלט ממכונית, במוסך ביתם בפאסאדינה, קליפורניה. בין ספריו:

THE MEASURE OF MAN (1960;1967)

Hartung, Hans

הארטונג, הנס

1904-1989

צייר גרמני-צרפתי. נולד ולמד אמנות ב-לייפציג ולאחר מכן ב-דרזדן. בגיל 27 (1931) קיים תערוכת יחיד ראשונה ב-דרזדן. לאחר מכן שהה שלוש שנים באי מיורקה, ספרד. כאשר חזר לגרמניה כבר היו הנאצים בשלטון והארטונג עבר לגור בפריז (1935). במלחמת 2 שרת בלגיון הזרים הצרפתי בצפון אפריקה ונפצע קשה בפעולה. בהמשך שרתו הצבאי נתפס ע"י הספרדים והושם במחנה מעצר עד תום המלחמה. בסופו של דבר שוחרר בהתערבות ארה"ב. ב-1946 קיבל אזרחות צרפתית.

סגנונו שהיה תמיד מופשט לחלוטין, זכה להצלחה והכרה רק לאחר המלחמה (1947). מכאן ואילך קיים תערוכות רבות ברחבי אירופה, ארה"ב, דרום אמריקה ויפן. ב-1960 זכה לביתן משלו כנציג צרפת בבינאלה בונציה ואף זכה בפרס הגדול, GRAND PRIX. להארטונג, שנפטר בדרום צרפת בהיותו בן 85, היתה השפעה רבה על התפתחותה של האמנות המופשטת באירופה שלאחר מלחמת 2.

Bazaine, Jean

באזין, ז'אן

1904-1975

צייר צרפתי. נולד בפריז. למד פיסול בבו-זאר, אולם כבר בגיל 20 פנה לציור ועבר לאקדמיה ג'וליאן. החל להציג בהיותו בן 27 (1931) וזכה לעידודו של בונאר. בתקופה זו התיידד גם עם הצייר גרומר (Gromaire) ויחד היוו חלק מקבוצת אמנים שניסתה להחזיר את רוח האוואנגארד לציור הצרפתי. בשנים אלה היה סגנונו פיגוראטיבי אקספרסיבי.

לאחר מלחמת 2, עסק זמן מה בעיצוב זכוכיות וקרמיקה לכנסיות ואף הוזמן לעצב את אחד הקירות בבנין האונסק'ו בפריז (אדריכלים ברז'ר וזהרפוס). למרות שטען שסגנונו נשאר פיגוראטיבי ביסודו גם לאחר המלחמה, נחשב לאחד המייצגים החשובים של הסגנון האירופאי המופשט: 'טאשיזם'. יש הסוברים שבספרו 'האמנות היום' (1953) היטיב להציג את עמדת האמנים שפעלו בסגנון זה, שהוא מקביל לאקספרסיוניזם המופשט של אסכולת ניו-יורק. באזין נפטר בהיותו בן 71.

Goff, Bruce

גוף, ברוס

1904-1982

אדריכל אמריקאי. זכור בזכות בנייני הנפלאים והמוזרים. נולד בטקסאס. בשנת 1935 פתח משרד עצמאי בשיקאגו. מכאן עבר לקליפורניה, אח"כ לאוקלהומה, מקום בו הוזמן כמנחה לאדריכלות (55-1957). מכאן המשיך לקנזאס ולבסוף חזר לטקסאס ב-1970 ונשאר בה עד מותו, בגיל 88. בדרך כלל מזוהה גוף עם סגנונו המדברי-חופשי של פרנק לויד רייט מחד ואקספרסיוניזם חופשי מאידך. רוב

הסגנון הקלאסי של הבנין, הריצוף המודרני בשחור לבן ואביזרי התצוגה העשויים ממתכת בסגנון תעשייתי. עבודה ידועה נוספת: חנות כל בו ברומא (1957-62) (RINSCENTE) המעוצבת בזכוכית ופלדה עם פרופורציות קלאסיות בחלוקת הקומות וכרכוב.

בנוסף לבנינים נודע גם כמעצב. בין עבודותיו:

- 1937 כורסת 'לואיזה' (ביצור עד 1955).
1938 רדיו, עם מנגנון ורמקול התלויים בין שני לוחות זכוכית. שולחן זכוכית עם רגלי ברזל בצורת X.
1940 כורסא כבדה מרופדת מעץ, בניגוד ובהשלמה לכורסת 'לואיזה' הקלילה.
1941 מדף ספרים העשוי מעץ, זכוכית, מתכת וחוטני ברזל אלכסוניים.
1957 שולחן משיש עם בסיס פלדה, ברוח ניאו-קלאסית המנוגדת למדפים הקלילים מ-1941.

O'gorman, Juan **אויגורמן, חואן**
1905-1982
אדריכל מקסיקני. זכור בזכות נסיונו לשלב אדריכלות מודרנית ודימויים מקסיקנים מהתקופה הטרומ-קולומביאנית. בנו של אמן אירי (ססיל קראפורד אויגורמן) שהשתקע במקסיקו. כבר מתחילת דרכו היה מושפע מלה קורבוזייה, כפי שמוכיח בנין הסדנה של הצייר דייגו ריברה שתכנן ב-1928. אויגורמן עבד במשרדי אדריכלים במקסיקו עד 1932. וכיהן כראש המחלקה לתכנון של העיר מקסיקו (4-1932), וכמנחה לאדריכלות במכון הטכנולוגי בעיר מקסיקו (48-1932). בשנים אלו עמד בראש צוות מחקר ותכנון שיכונים ובתי ספר לפועלים. במסגרת זו תכנן ובנה כ-30 בתי ספר. במקביל לאדריכלות יצר ציורי קיר בצבע ובפסיפס. בשנות ה-1930 ותחילת ה-1940 היו נושאו ברוח הראליזם החברתי המהפכני של מקסיקו. לאחר מכן, בשנות ה-1950, פנה לנושאים מהמיתולוגיה המקסיקנית. בכמה מקרים שילב את האדריכלות והציור לחטיבה אחת, דוגמת בנין הספרייה באוני' מקסיקו סיטי (3-1951) ובית שבנה לעצמו (6-1953). נהרס (1969). אויגורמן נפטר בעיר מקסיקו בהיותו בן 77.

Mayekawa, Kunio **מאיאקאוה, קוניו**
1905-1986
אדריכל יפני. מתלמידיו הבולטים של לה קורבוזייה. סיים לימודי אדריכלות בטוקיו (1928). לאחר מכן, בגיל 23, יצא לפריז על מנת להשתלם אצל לה קורבוזייה (30-1929) וכשחזר לטוקיו הצטרף למשרדו של אנטוני ריימונד, מי שהיה עוזרו הראשי של פרנק לויד רייט ביפן. ב-1935 פתח משרד עצמאי.

מאיאקאוה נחשב למקשר בין האדריכלות המערבית והאדריכלות היפנית המודרנית. נודע גם בזכות פעולתו כאדריכל האחראי לבניית המוזיאון שתוכנן ע"י לה קורבוזייה ביפן. נפטר בהיותו בן 81.

Dior, Christian **ז'ור, כריסטיאן**
1905-1958
מעצב אופנה צרפתי. הבולט בתחומו בשנים שלאחר

Schawinsky, Xanti **קסאנטי (אלכסנדר)**
1904-1979

מעצב שויצרי. נולד בבזל. למד בבאוהאוס (9-1924). עבד כמעצב במאגדנבורג (33-1929) ולאחר מכן המשיך באיטליה אצל חברת אוליבטי (6-1933). במסגרת זו התפרסם בזכות מספר פוסטרים ועיצוב מכונת הכתיבה 'סטודיו 92', בשיתוף עם האדריכלים פיגיני ופוליני. ב-1936 היגר לארה"ב ולאחר שלימד תקופה קצרה ביחד עם אלברס ב-בלק מאונטן קולג', עבר לציור. נפטר בהיותו בן 75.

Ginsberg, Jean **גינזברג, ז'אן**
1905-1983 אדריכל. ר' עמ' 670, 659.

Hein, Piet **היין, פייט**
1905-1996 מתמטיקאי. ר' מאתסון עמ' 673.

Karmi, Dov **כרמי, דב**
1905-1962 אדריכל. ר' עמ' 566.

Leitersdorf, Andrei **לייטרסדורף, אנדרי**
1905-1970 אדריכל. ר' עמ' 649.

Raayoni, Shmuel **רעיוני, שמואל**
1905-1995 צייר. ר' עמ' 566.

Lurie, Harry **לוריה, הרי**
1905-1953 אדריכל. ר' עמ' 646.

Ben Horin, Moshe **בן חורין, משה**
1905-1972 מהנדס-אדריכל. ר' עמ' 567.

Ben-Dor, Raphael **בן-דור, רפאל**
1905- אדריכל. ר' עמ' 567.

Horman, Meir **הורמן מאיר**
1905-1971 אדריכל. ר' עמ' 649.

Luizada, Avigdor **לואיזאדא, אביגדור**
1905-1987 צייר. ר' עמ' 649.

Friedman, Alexander **פרידמן, אלכסנדר**
1905-1987 אדריכל. ר' עמ' 649.

Kahana, Ahron **כהנא, אהרון**
1905-1967 צייר. ר' 1939 ישראל.

Simon, Yohanan **סימון, יוחנן**
1905-1976 צייר. ר' עמ' 649.

Albini, Franco **אלביני, פרנקו**
1905-1977

אדריכל ומעצב איטלקי. נודע כמי ששילב את האלגנטיות האיטלקית עם המינימליזם המודרני. למד במכון הפוליטכני במילאנו (סיים 1925). פתח משרד עצמאי בגיל 25 (1930). עבודתו הראשונה שהתפרסמה היתה ביתן המכון האיטלקי לביטוח (1935), בסגנון האדריכלות הבינלאומית. מ-1936 עסק אלביני במקביל לאדריכלות ולעיצוב פנים גם בעיצוב המוצר ובתכנון אורבני. לאחר מלחמת העולם השנייה התפרסם בזכות שיקום ועיצוב הפנים של מוזיאון פאלאצו ביאנקי (1951) ומוזיאון סן-לורנצו (6-1954), שניהם בגנואה - בהם יצר ניגוד חריף בין

מלחמ"ע.2. למד חייטות מסורתית ועסק בחקר תולדות הלבוש. התפרסם ב-1947 בזכות 'המראה החדש': חולצה הדוקה, מתניים צרות, חצאית רחבה ונעליים עם עקב גבוה דקיק. סגנונו של דיור המשיך לזכות בהצלחה עם דגמי H (1954) ודגמי Y. דגמים אלה שהיו חביבים על הקהל הועתקו ויוצרו בדרך כלל ללא רשות בכל רחבי העולם המערבי. בית דיור נוהל תקופה קצרה ע"י תלמידו איב סן לורן עד שנפרדו במריבה, שזכתה לפרסום רב. דיור נפטר בגיל 53 ומאז מנוהל העסק ע"י מארק בוהן (Marc Bohan).

ניומן, בארנט (ברוך) Newman, Barnett (Baruch)
1905-1970

צייר אמריקאי-יהודי מאסכולת ניו-יורק. זכור בזכות עבודות משטחי צבע גדולים. אביו היה יצרן בגדים שהגיע לארה"ב מפולין. למד אמנות בניו-יורק (סיים 1927). הצטרף לעסק של אביו, שכמעט וחוסל בשנות המשבר הכלכלי. במקביל גם לימד לעיתים ציור בבתי ספר תיכוניים והיה פעיל בפוליטיקה: ב-1934 הציג מועמדותו בבחירות לראשות העיר ניו-יורק.

במחצית שנות ה-1940 השמיד את כל תמונותיו המוקדמות והחל לחפש כיוון חדש. היה שותף בהפעלת (1948) בית ספר לאמנות בניו-יורק יחד עם וויליאם באזויט, רוברט מאדרוול ומארק רותקו. ב-1950, בגיל 45, קיים תערוכת יחיד ראשונה בניו-יורק. לימד אמנות בקנדה (1959) ובפנסילבניה (4-1962). ב-1963 הציג במוזיאון היהודי בניו-יורק דגם של בית כנסת שתכנן בשיתוף עם הפסל רוברט מארי (Murray).

יצירתו של ניומן משתייכת אל זרם האקספרסיוניזם המופשט של אסכולת ניו-יורק. סגנונו מצטיין בפשטות רגועה יחסית ומבוסס על משטחי צבע רחבים המכסים את רוב הבד; סגנון שזכה לכינוי 'שדה הצבע' (COLOR FIELD). אבל למרות היותו ממיסדי סגנון זה לא זכה להכרה ממשית אלא ב-1966, כאשר קוימה תערוכה מקפת של יצירותיו במוזיאון גוגנהיים בניו-יורק. ניומן נפטר 4 שנים לאחר מכן, בהיותו בן 65.

סקארפה, קארלו Scarpa, Carlo
1906-1978 מעצב. ר' עמ' 746.

פנחל, חיים היינץ Fenchel, Haim
1906-1988 אדריכל. ר' עמ' 650.

אבני, אהרן Avni, Aharon
1906-1951 צייר. ר' עמ' 573.

פיין, אריה Fein, Arie
1906- צייר. ר' 1929 ישראל.

שטרייכמן, יחזקאל Streichman, Yehezkel
1906-1993 צייר. ר' עמ' 567.

מיטלמן, ראובן Mitelman, Reuven
1906-1965 אדריכל. ר' עמ' 650.

שדמי, אדם Shadmi, Adam
1906- אדריכל נופ. ר' עמ' 650.

קפש, גיורגי Kepes, Gyorgy
1906-2001

אמן אמריקאי. נודע בגין השפעתו בתחומים רבים של העיצוב ובמיוחד בתחום האור והצבע. נולד בהונגריה. למד

אמנות בבודאפשט. לאחר סיום לימודיו (1928) עשה ניסויים בשיטות צילום שונות, בהשפעת לאסלו מוהולי-נאגי. בשנת 1930 עבר לברלין. כאן עסק בעיצוב תערוכות ותפאורות קולנוע ותיאטרון. לאחר עליית הנאצים לשלטון עבר ללונדון. ב-1937 הוזמן לארה"ב על-מנת לסייע למוהולי-נאגי כמנחה בבית הספר לעיצוב בשיקאגו. ב-1946 (לאחר מותו של מוהולי-נאגי) הוזמן ללמד באמ.אי.טי. עד לפרישתו (1980), בגיל 74. נפטר בהיותו בן 95.

רבות מיצירותיו של קפש נסובו על נושא האור והתנועה, תחום אמנות שהחל בו מוהולי-נאגי.

בין ספריו:

LANGUAGE OF VISION (1944).

THE NEW LANDSCAPE IN ART AND SCIENCE

(1956).

סמית, דויד Smith, David
1906-1965

פסל וצייר אמריקאי. חלוץ הברזל המרוחק בארה"ב. נולד במדינת אינדיאנה. למד ציור באוני' אוהיו (1924) והמשיך בניו-יורק (30-1925). כאן נפגש עם גורקי, דה קונינג ואחרים - לימים אמני אסכולת ניו-יורק. התחיל להתעניין בפיסול בשנות ה-1930 בהשפעת עבודותיהם של פיקאסו וחוליו גונזאלס. מ-1940 ועד סוף מלחמ"ע עבד במפעל להרכבת רכבות וטנקים והמשיך לפסל בשעותיו הפנויות. לסגנונו המיוחד בפיסול הגיע רק ב-1959, כשהיה כבר בן 53. בדרך כלל רואים קשר בין פסליו וקבוצת האקספרסיוניזם המופשט של אסכולת ניו-יורק. סמית נהרג בגיל 59, בתאונת דרכים.

ברוקס, ג'יימס Brooks, James
1906-1992

צייר אמריקאי. יליד ס' לואיס. למד במכון לאמנות בדאלאס (6-1925) וניו-יורק (31-1927). בשנות השלושים עבד במסגרת הפרויקט הממשלתי לסיוע לאמנות - בסגנון הראליזם המונומנטלי. בשנות ה-1940 עבר להפשטה ובשנות ה-1950 היה לאחד הבולטים שבאסכולת האקספרסיוניזם המופשט. נפטר בהיותו בן 86.

ג'ונסון, פיליפ Johnson, Philip
1906-2004

אדריכל אמריקאי. נודע תחילה כמעריץ נלהב של הסגנון הבינלאומי ולאחר מכן כאחד מראשוני הפוסט-מודרניזם. נולד ב-קליבלנד, ארה"ב. סיים לימודי פילוסופיה בהרווארד (1927). החל ללמוד אדריכלות בגיל 34 (43-1940) לאחר שכבר עסק בנושא זה במשך 10 שנים, מהן שש שנים כראש המחלקה לאדריכלות במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק (36-1930) וארבע שנים כמעצב ואדריכל עצמאי. ב-1932 ארגן, בשיתוף עם ההסטוריון הנרי ראסל-היצ'קוק, את התערוכה הידועה בשם 'הסגנון הבין-לאומי', שהתקימה במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק. כמו כן היה אחראי לתערוכות רבות אחרות, שהפכו את המוזיאון לאחד הגורמים המכריעים בהתפתחותה של האדריכלות בארה"ב ובעולם. פרסומו של פיליפ ג'ונסון כארכיטקט בא לו מבית זכוכית -

של לה קורבוזייה. מגדלים אלה מקורם בהשגי הבניה האמריקאית. כמו כן מציין ראסל-היצ'קוק קשר מסוים לעבודתו של פ.ל. רייט, בעיקר אצל אדריכלים הולנדים וגרמנים. ראסל-היצ'קוק מגדיר את הסגנון לפי שלושה מאפיינים: ראשית, תפיסת האדריכלות כנפח ולא כמסה; שנית, הריגוריות לעומת הסימטריה כאמצעי עיקרי בעיצוב; שלישית, ביטול הקישוטיות השרירותית. היצ'קוק הוסיף כי למרות השימוש במילה 'בינלאומי' אין הוא מתכוון לאמר שהתוצאה הינה זהה בכל ארץ וארץ או שלא ניתן להבחין בהבדלים בין האדריכלים השונים המשתייכים לקבוצת סגנון זו.

מכל מקום אומר ראסל-היצ'קוק: האדריכלות היא תמיד בניינים ממשיים ולא תיאוריה כלשהי. בין הדוגמאות הבולטות של הסגנון מונה ראסל-היצ'קוק את הבניינים הבאים:

חנות תכשיטים - גריט ריטולד אמסטרדאם.

הוילות של קוק/שטיין והוילה 'סאבווי' - לה קורבוזייה.

שיכון הוק - י.י.פ. אוד.

בנין הבאוהאוס בדסאו, שיכוני זימנשטאט ודארמשטוק ומשרדי לשכת העבודה בשיכון דסאו-טרוטן - וולטר גרופיוס.

הביתן הגרמני ביריד הבייל בברצלונה, ובנין טאגנהאדט ברנו צ'כוסלובקיה - לודוויג מיז ואן דר רו.

מיד לאחר מכן מבחין ראסל-היצ'קוק אצל אותם אדריכלים בשינוי גישה: התרחקות מהקשיחות המאפיינת את השלב הקלאסי, כפי שהדבר מתבטא אצל לה קורבוזייה במעון הסטודנטים בקרית האוני' בפריז, הכולל בין השאר קיר אבן, עמודים פיסוליים ובטון גלוי.

Niemeyer, Oscar	נימאיייר, אוסקר
	1907- אדריכל. ר' עמ' 663.
Munari, Bruno	מונארי, ברנו
	1907-1998 מעצב. ר' עמ' 746.
Schoulman, Ben Ami	שולמן, בן-עמי
	1907-1984 אדריכל. ר' עמ' 567.
Giladi, Aharon	גלעדי, אהרון
	1907-1993 צייר. ר' עמ' 573.
Feigin, Dov	פייגין, דב
	1907- פסל. ר' עמ' 573.
Schiller, Otto	שילר, אוטו אוריאל
	1907-1992 אדריכל. ר' עמ' 651.
Cohen, Arie	כהן, אריה
	1907- אדריכל. ר' עמ' 568.

Eames, Charles	אימס, צ'ארלס
	1907-1978
אדריכל ומעצב רהיטים אמריקאי (עבד בשיתוף עם אשתו ריי). נודע בזכות יופים השימושי של רהיטיו. היה אחראי לסדנת העיצוב הנסיוני במכללת קראנברוק (1939-41). זכה יחד עם ארו סארינן בפרס ראשון בתחרות לעיצוב כסאות, שאורגנה ע"י המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק (1941). אימס השתקע בלוס אנג'לס ועסק בעיצוב תפאורות לקולנוע. ב-1946 אורגנה לו תערוכת יחיד של עיצוביו במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק (תצוגת יחיד ראשונה של מעצב במוזיאון). התערוכה כללה כסא מעץ, עליו עבד	

מחווה למיז ואן דר רו - שבנה לעצמו ב-1949. בשנים 1954-6 חזר למוזיאון לאמנות מודרנית ומשנת 1958 הוא מכהן בחבר הנאמנים של מוסד זה. בתחילת שנות השמונים החל מתכנן בסגנון היפוסט מודרניזם. בשנת 1988 שימש כאוצר התערוכה הקרויה 'דה קונסטרוקטיביזם'.

גיונסון נודע גם בגין הסיוע שנתן לאדריכלים רבים (ביניהם פליטי גרמניה בשנות השלושים בארה"ב), הן בארגון תערוכות והן בהזמנות תכנון. בישראל תכנן את הכור האטומי בנחל שורק והיה חבר בוועדת ירושלים (1968). נפטר בהיותו בן 98.

הסגנון הבינלאומי INTERNATIONAL STYLE. המונח סגנון בינלאומי מבוסס על מאמר שפרסם ההסטוריון הנרי ראסל-היצ'קוק בשנת 1927 והוא חוזר שנית בספרו מ-1929. מונח דומה 'אדריכלות בינלאומית', מופיע במאמר של וולטר גרופיוס (1925) ובמאמר של לודוויג הילברסיימר (1927) ובהקשר לתערוכת שיכון הוורקבונד בוויסנהוף, שטוטגארט (1927).

את השימוש במילה 'בין לאומי' או 'אינטרנציונל' באירופה אפשר להבין בהקשר של תפיסה אידאולוגית חברתית, שהאדריכלות מהווה חלק ממנה, כגון: 'האינטרנציונל הסוציאליסטי' וכו'. תוספת המילה 'סגנון' היא חידוש לו התנגדו כמעט כל האדריכלים המודרניים האירופאים אשר שמתיהם הוזכרו בהקשר זה. זאת לעומת המושג אדריכלות בינלאומית שהוא המקובל יותר.

ב-1932 הצטרף פיליפ גיונסון, כאוצר הארכיטקטורה אל צוות מוזיאון חדש שהוקם בניו-יורק - המוזיאון לאמנות מודרנית - ששם לו למטרה לקדם בארה"ב את המגמות החדשות באמנות (ציור, פיסול, אדריכלות ועיצוב). גיונסון עצמו יצא לאירופה על-מנת לבחון את האדריכלות החדשה ולהכין יחד עם הנרי ראסל-היצ'קוק תערוכה וספר שנסאו את הכותרת: 'הסגנון הבינלאומי באדריכלות מאז 1922' (היצ'קוק, גיונסון, 1932). במהדורה מאוחרת יותר התפרסם הספר: 'הסגנון הבינלאומי: אדריכלות 1922-1932'. התערוכה שהוצגה במקומות שונים ברחבי ארה"ב במשך 6 שנים רצופות, היתה אחד הגורמים החשובים בהתפתחות האדריכלות בארה"ב. ראסל-היצ'קוק טען פעמים רבות כי למרות כל ההתקפות והטענות, המונח 'סגנון בינלאומי' הוא הטוב ביותר האפשרי בהעדר מונח מתאים אחר. לדבריו זהו סגנון אשר פותח ע"י מספר אדריכלים בולטים והגיע לביטוי קלאסי מסוגו כבר ב-1930. מתאריך זה ואילך התפשט סגנון זה במקומות שונים בעולם.

'הסגנון הבינלאומי', לפי הגדרתו של היצ'קוק, נוצר כתוצאה מהמאמץ של מספר אדריכלים באירופה בתקופה שלפני מלחמת עולם ראשונה: פטר בהרנס, אדולף לוס, וולטר גרופיוס, סנט'אליה וכן פועלם של מספר מהנדסים אירופאים ואמריקאים. את הסגנון עצמו מיחס היצ'קוק לוולטר גרופיוס, לה קורבוזייה, לודוויג מיז ואן דר רו, י.י.פ. אוד וגריט ריטולד, המשקפים שילוב של שאיפות חברתיות ואסתטיות שהתגבשו לאחר מלחמת 1915; בדרך כלל בפרויקטים רעיוניים מהשנים 1919-1923. למשל: מגדלי הזכוכית של מיז; הצעה למגדל מערכת העיתון 'טריביון' בשיקאגו של גרופיוס ומאיייר; מגדלי היעיר של 3 מיליון

Mathsson, Bruno **מאתסון, ברנו**
1907-1988
מעצב שבדי. בנו של יצרן הריטים. מיצירותיו היותר ידועות הכסא EVA (1934) המיוצר עד היום וכן שולחן לאירוח 12 איש המתקפל לחלוטין (רוחב כ-25 ס"מ). בשנת 1964 שיתף פעולה עם המתמטיקאי הדני פייט היין (1905) (Hien, Piet) ויחד עיצבו את השולחן היסופר האליפטי לאירוח 8 איש. נפטר בהיותו בן 81.

Tchlenov, Benjamin **צ'לנוב, בנימין**
1908-1991 אדריכל. ר' עמ' 569.

Goldberg, Alfred **גולדברג, אלפרד**
1908- אדריכל. ר' עמ' 651.

Mistechkin, Shmuel **מיסטצ'קין, שמואל**
1908-2004 אדריכל. ר' עמ' 568.

Polatchek, Otto **פולאצ'ק, אוטו**
1908- אדריכל. ר' עמ' 652.

Aroch, Arie **ארוך, אריה**
1908-1974 צייר. ר' עמ' 568.

Baser, Robert **בזה, רוברט**
1908-1998 צייר ופסל. ר' 1929 ישראל.

Stematsky, Avigdor **סטמצקי, אביגדור**
1908-1989 צייר. ר' עמ' 568.

Holzman, Shimshon **הולצמן, שמשון**
1908-1986 צייר. ר' עמ' 568.

Meir, Victor **מאיר, ויקטור**
1908- אדריכל נוף. ר' עמ' 651.

Krize, Yehiel **קריזה, יחיאל**
1908-1968 צייר. ר' עמ' 573.

Kossonogi, Joseph **קוסונוגי, יוסף**
1908-1981 צייר. ר' עמ' 573.

Nelson, George **נלסון, ג'ורג'**
1908-1986

אדריכל אמריקאי. ממעצבי הרהיטים הבולטים של ארה"ב בשנות החמישים. נולד בהארטפורד, קונטיקט. למד אדריכלות באוני' ייל (סיים 1929, תואר שני 1931). המשיך לימודיו באוני' הקתולית בווישינגטון (1932). זכה במילגת לימודים ברומא (4-1932).

מעורכי כתב העת ARCHITECTURAL FORUM (45-1934). משרד פרטי בניו-יורק בשותפות עם וויליאם האמבי (41-1936); מנחה לעיצוב באוני' קולומביה (-1942) 5). ראש המחלקה למחקר ניסויי של כתבי העת 'פורום-פורטון' של חברת 'טיים' (9-1944). אחראי לעיצובי חברת הרהיטים 'הרמן מילר' (1946); משרד לעיצוב המוצר ניו-יורק (53-1947); עורך ראשי של כתב העת INTERIOR (75-1947). משרד לאדריכלות בשיתוף עם צ'אדוויק (1953-). חבר מועצת המנהלים של קונגרס העיצוב 'אספן' (1965-). חבר המועצה לאדריכלות של מדינת ניו-יורק (75-1968).

נלסון היה בין האמריקאים הראשונים שהבחין, בעת מסעו באירופה (4-1932), במהפך הסגנוני שהתחולל שם בשנים שלאחר מלחמת 11. במסגרת תפקידו כעורך 'הפורום' עשה לחינוכו של הציבור המקצועי האמריקאי לקראת הסגנון המודרני, במקביל לפועלם של פיליפ ג'ונסון והנרי ראסל

מספר שנים (מיוצר עד היום ע"י חברת 'הרמן מילר'). לאחר מכן חזר לקליפורניה והמשיך לעצב, בעיקר כסאות. ב-1949 תכנן לעצמו בית מזכוכית, פרופילי פלדה ועוד מוצרים תעשייתיים סטנדרטיים. בשנות השישים היה המעצב הראשי של חברת M.B.I ותכנן לחברה זו כמה תצוגות בירידים בין לאומיים. נפטר בסי' לואיס בהיותו בן 71.

Girard, Alexander **ג'ירארד, אלכסנדר**
1907-1993

אדריכל ומעצב פנים אמריקאי. מהראשונים שהחזירו את הצבעוניות לאדריכלות ולעיצוב המודרני. התפרסם ב-1949 כאשר ארגן בדטרויט תערוכה של עיצוב מודרני. ב-1951 עבד עם ארו סארין כיועץ צבע ופנים בפרויקט מרכז ג'נרל מוטורס. ב-1952 שימש כיועץ של חברת הרהיטים 'הרמן מילר'. כאן שינה את התדמית המודרנית הקשוחה יחסית, פרי עיצובו של ג'ורג' נלסון, ע"י תוספת דוגמאות בדים צבעוניים. לאחר מכן פתח משרדי יעוץ לפנים וצבע בניו-יורק, דטרויט ופירנצה. בו זמנית הפך את ביתו בסנטה פה שבניו-מקסיקו למרכז בינלאומי שענינו צעצועים וחפצים עממיים אחרים. ג'ירארד נודע כמי שהחדיר את הצבע למודרניזם; צבעוניות שהיא בו זמנית מגוונת ושקולה. נפטר בהיותו בן 86.

Carzu, Jean **קארזו, ז'אן**
1907-2000

צייר וגרפיקאי צרפתי. נולד בפריז. למד בכוחות עצמו. החל לעבוד מגיל צעיר כמאייר בכתבי עת. בשנות ה-1930 ניסה טכניקות שונות של אמנות מופשטת וקואליגים. נפטר בהיותו כבן 93. התפרסם ב-1953 בזכות תמונות בסגנון סורראליסטי מקורי ביותר (מעין לינארזים פיגו-ראטיבי) על נושא ונציה. ב-1957 הרחיב והוסיף סדרות של תמונות, כולל צבעי מים, על נושאים שונים ביניהם 'האפוקליפסה'.

Matter, Herbert **מאטר, הרברט**
1907-1984

גרפיקאי אמריקאי-שויצרי. נודע כאחד מחלוצי הפוטומונטאז' בתחום הפרסום המסחרי. נולד בשוויץ. למד ציור בפריז אצל פרנאן לגיה ואמדה אוזאנפן. היה עוזרו של הגרפיקאי א.מ.קאסאנדר והאדריכל לה קורבוזייה.

מאטר התפרסם בשנים 6-1932, כאשר הכין כרזות למשרד התיירות השויצרי, בהן עשה שימוש בלתי שיגרתי של שילוב מספר צילומים (פוטו מונטאז').

בהיותו בן 29 (1936) היגר לארה"ב ועבד כצלם עבור כתבי העת 'הארפר באזאר' HARPER BAZAAR ווג VOGUE, עד 1957. במקביל עיצב מספר תערוכות ביניהן הביתן השוויצרי והביתן של חברת הזכוכית קורנין (CORNING) ביריד 1939.

ב-1949 עשה סרט על פסליו של אלכסנדר קאלדר (Calder) עבור המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק. כמו כן לימד גרפיקה וצילום באוני' ייל (76-1952). מ-1958 עד 1968 היה יועץ למוזיאון גוגנהיים בניו-יורק ולמוזיאון לאמנות ביוסטון, טקסס.

מעבודותיו היותר ידועות: התדמית הגרפית של חברת 'נולי' (KNOLL).

בציריך ולאחר מכן עיצוב תפאורות, מוצר, ציור ואדריכלות בבאוהאוס בדסאו (1927-29). ב-1930 פתח משרד עצמאי בציריך. כאן עסק לקיומו בעיצוב גרפי אבל המשיך בנסיונותיו בתחום הפיסול והאדריכלות. השתייך לקבוצת 'הפשטה-יצירה' (6-1932). משנת 1944 ואילך התמסר בעיקר לנושא עיצוב המוצר התעשייתי. מ-1951 עד 1956 ניהל את ביהיס הגבוה לעיצוב ליד אולם (ULM). והיה אחראי לאדריכלות ועיצוב המוצר התעשייתי במוסד זה. עבודתו הידועה ביותר באדריכלות היא בנין ביהיס אולם (ULM 5-1953). בשנים 1967-74 לימד בביהיס הגבוה לאמנות בהאמבורג. נפטר בהיותו בן 86.

אמנות קונקרטית; אמנות קרה; ART CONCRET KALTE KUNST. אמנותו של מאקס ביל על כל היבטיה - ציור, פיסול, עיצוב מוצרים ואדריכלות - מזוהה עם מושגים כגון 'אמנות קונקרטית' (מושג שטבע תיאורו ואת דואסברג ב-1930) והמושג הנרדף אמנות קרה (KALTE KUNST); מושגים המתייחסים לתפיסות מופשטות בהן הדגש הוא על יחסים גיאומטריים מתמטיים בין הצורה והצבע, בדומה לתפיסתם של ליסיצקי, ואנטונגרלו, אלברס, פבונר, ריברה ועוד. מבחינה היסטורית מלווה התפיסה המתמטית-גיאומטרית את האמנות מאז ימי קדם. את ראשיתה של התפיסה באמנות מודרנית אפשר למצוא אצל קבוצות הפוינטליזם, חתך הזהב והאורפיזם בצרפת, הדה-סטיל בהולנד והסופרמטיזם ברוסיה. ולאחר מכן באמנות הקינטית, אמנות האופ (אופטיק) והמינימאליזם.

מאנו, ג'יאקומו Manzu, Giacomo
1908-1991

פסל איטלקי. נודע כמחייח תחום עיצוב דלתות ברונזה בכנסיות. כמו כן פיסל בסגנון פיגורטיבי ריאליסטי, בדרך כלל בתנוחת ישיבה. נולד ב-ברגמו. נאלץ לצאת לעבודה בגיל צעיר, עוד בטרם סיים לימודיו. בעת שרותו הצבאי ב-וורונה (1927-8) התחיל ללמוד אמנות באקדמיה המקומית. לאחר מכן נסע לפריז, אבל לאחר שנמצא מוטל רעב וללא הכרה, גורש חזרה לאיטליה. הציג פסליו לראשונה במילאנו בשנות ה-1930. מונה ב-1940 למנחה לפיסול באקדמיה ברירה (עד 1954). לאחר מכן שימש כמנחה באקדמיה הבין לאומית (בחודשי הקיץ) בזאלצבורג, אוסטריה (עד 1960). מאנו נודע בעיקר בזכות פסליו על נושא אישה יושבת בכיסא שבוצע בוריאציות שונות (עם ובל לבוש).

ב-1950 קיבל הזמנה לעיצוב דלתות כנסית ס' פטר ברומא (הושלם 1964) וב-1954 את דלתות הקתדרלה בזאלצבורג (הושלם 1958). מאנו נפטר ברומא בהיותו בן 83.

העובדה שמאנו התפתח, כמעט לחלוטין, בכוחות עצמו ובנפרד מהזרמים האמנותיים השונים מהווה תופעה יוצאת דופן בתרבות האיטלקית.

ואסארלי, ויקטור Vasarely, Victor
1908-1997

צייר צרפתי. נודע בתמונותיו הגיאומטריות המופשטות, מהן התפתחה תנועת אמנות האופ OP ART. נולד בהונגריה. למד אמנות בבודאפשט והושפע ממוהולי-נאגי

היצ'קוק במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק. נלסון ניצל גם את יחסיו עם חברת 'הרמן מילר', כאחראי לעיצוב (1946), על-מנת לקדם מעצבים, אמנים ואדריכלים, ביניהם צ'ארלס אימס, איזאמו נוגוצ'י ועוד, בעוד הוא עצמו מדגיש בעיצוביו בעיקר את ההיבט המודולרי: רהיט אותו ניתן לרכוש בשלבים, כמתאים לדור הצעיר של אחרי מלחמת-2.

כתוצאה מפעולותיו נוצרה אורה שקידמה את נושאי הפנים והעיצוב המודרני, שנסייעה גם מהגיבוי של המוזיאון לאמנות מודרנית.

בין עיצוביו של נלסון זכורה גם סידרת אהילים למנורות בעלות צורת אליפסה, שנוצרו ע"י התזת חומר פלסטי על רשת חוטי ברזל. ההשראה למנורות אלו מקורה במנורה יפנית מנייר ארוז, שעיצב איזאמו נוגוצ'י ואשר הופצה ע"י חברת 'הרמן מילר'. לימים המשיך נוגוצ'י ופיתח גם הוא סידרת אהילים בדימוי עמודים פיסוליים, כמחווה ליעמוד המתמשך של ברנקוסי.

חשיבותו של נלסון נובעת במידה רבה מתפיסתו את המודרניזם כשיטה ולא רק כתרגיל קידום מכירות וסגנון אופנתי, כפי שהיה מקובל בארה"ב בשנות השלושים. נפטר בהיותו בן 77.

ג'ורג' נלסון כתב עשרות מאמרים וכן חיבר וערך מספר ספרים:

- The Industrial Architecture of Albert Kahn (1939)
- Living Spaces (1952)
- Chairs (1953)
- Display (1953)
- Problems of Design (1957)
- How to See (1977)

אברמוביץ, מאקס Abramovitz, Max
1908-2004

אדריכל אמריקאי-יהודי. נולד בארה"ב. למד באוני' אילינוי באורבנה, 'קולומביה' בניו-יורק ובבו-זאר בפריז. הצטרף ב-1941 למשרד וואלאס ק. הריסון והיה שותף מ-1945 עד שיצא לגמלאות ב-1976. בין תכנוניו היותר ידועים: אוני' בראנדייס; תיאום ועיצוב מרכז התרבות 'קולומבוס' בניו-יורק (כולל תכנון בנין האופרה). כיהן כיו"ר בוועדת השיפוט בתחרות לתכנון בנין הכנסת בירושלים, בה זכה האדריכל יוסף קלריווי. נפטר בהיותו בן 96.

גיברד, פרידריך Gibberd, (Sir) Fredrich
1908-1984

אדריכל ומתכנן ערים בריטי. האורבניסט החשוב ביותר באנגליה לאחר מלחמת-2. למד בברמינגהם. פתח משרד עצמאי ב-1930 ועסק בתכנון ערים ובניינים, בעיקר בתקופה שאחרי המלחמה. בין הפרויקטים העיקריים: שדה התעופה 'היתרו', לונדון (69-1950); הקתדרלה הקתולית בליברפול (67-1960); מלון אינטרקונטיננטל (1975) והמסגד המרכזי בלונדון (1977). גיברד נודע גם בזכות ספרו המעשי בתחום תכנון הערים.

ביל, מאקס Bill, Max
1908-1994

אמן/אדריכל ומעצב שויצרי. למד צורפות בביהיס לאמנות

במרכז פומפידו בפריז (1983) ובמוזיאון מטרופוליטן בניו-יורק (1984). נפטר בהיותו בן 93.

ויאירה דה-סילבה, מאריה אלנה

Vieira Da Silva, Maria Elena 1908-1992
ציירת פורטוגלית. נולדה בליסבון. עברה לפריז (1928), כאן למדה פיסול אצל דספיו (Despiau) ובורדל וציור אצל פריז (Friez) ולגיה.

בשנת 1930 נישאה לצייר הונגרי ארפד סנש (Szenes). ב-1936, בהיותה בת 28, הציגה תערוכת תמונות מופשטות של צבע על רקע אפור והמרמזות על נופים דמיוניים. בשנות המלחמה (7-1940) שהתה עם בעלה בברזיל ולאחר מכן חזרה לפריז (התאזרחת בצרפת ב-1956). בשלב זה התפרסמה כאחת הראשונות מבין אמני פריז שפנו לכיוון האקספרסיוניזם המופשט. נפטרה בהיותה בת 84.

בורלה-מארקס, רוברטו

Burle-Marx, Roberto 1909-1994 אדריכל נוף. ר' עמ' 664.

קאסינה, סזאר

Cassina, Cezar 1909- מעצב. ר' עמ' 747.

אוורבוח, ג'ניה

Averbouch, Eugenie 1909-1977 אדריכלית. ר' עמ' 570.

בנט, רוברט

Benet, Robert 1909-1987 אדריכל. ר' עמ' 652.

גיתאי (ויינרוב), מוניה

Githai, Munia 1909-1970 אדריכל. ר' עמ' 653.

פבל, חנן

Pawel, Hans Hanan 1909-1976 אדריכל. ר' עמ' 654.

אברמוביץ, פנחס

Abramovitch, Pinchas 1909-1986 צייר. ר' עמ' 574.

נבון, אריה

Navon, Arie 1909-1996 צייר. ר' עמ' 569.

קסטל, משה

Castel, Moshe 1909-1991 צייר. ר' עמ' 570.

ביקל, ישעיהו

Bickel, Yeshayahu 1909-1975 אדריכל. ר' 1939 ישראל.

פילינג, הרמן

Fehling, Herman 1909-1996

אדריכל גרמני. נולד בצרפת. למד אדריכלות בהאמבורג. לאחר מלחמת 2, בהיותו בן 36, פתח משרד עצמאי בברלין (1945). ב-1953 הצטרף למשרד האדריכל דניאל גוגל (Gogel). פילינג וגוגל נחשבים לממשיכי דרכו של הנס שארון. למרות שסגנונם מבוסס על קוים ישרים, עם זוויות כאילו מקריות המבטלות את צירי הפרספקטיבה. נפטר בהיותו בן 87.

אס.או.אמ

S.O.M
משרד לתכנון אדריכלי הנושא את השם של שלושת מיסדיו (1936); סקימור, אואינג ומריל. לאס. או.אמ משרדים בערים ניו-יורק, סן פרנסיסקו ופורטלנד. גורדון בונשאפט היה הדמות הבולטת הראשונה בין אדריכלי החברה אחריו התבלט וולטר נטש ובהמשך ברוס גראהם. למרות גודל הפרויקטים מצטיינת עבודת המשרד בכך שקבעה סטנדרט איכותי ברמה גבוהה. לצורך זה פיתחו טכניקה מיוחדת של

שהיה בין מוריו (1929). כעבור שנה, בהיותו בן 22, היגר לפריז (התאזרח 1959). כאן עבד לקיומו כמעצב גרפי. רק ב-1947 החל ליצור בסגנון מקורי המייחד את עבודתו; סגנון שהגיע לפריחתו המלאה כעבור כעשר שנים: תמונות של צורות גיאומטריות היוצרות את אשליית התנועה.

אוסף גדול של יצירותיו נמצא במוזיאון ואסארלי, בדרום צרפת. ב-1970 יסד את עמותת ואסארלי המייצרת את עבודותיו לפי רישומים מקוריים. המפעל נמצא בבנין שעוצב על ידו, בעיר אקס שבפרובנס, צרפת. ואסארלי נפטר בפאריז בהיותו בן 89.

אמנות 'אופ' 'OP', זרם בינלאומי באמנות, שהתפתח בשנות ה-1950. ועיקרו יצירת אשליה אופטית. ויקטור ואסארלי הוא האמן העיקרי המזוהה עם האמנות האופטית של שנות ה-1950 וה-60. אמנים אחרים: ברידג'ט ריילי, ריצ'ארד אנוסקיביץ, לארי פונס, ג'פרי סטיל וכן יעקב אגם, ג'וזף רפאל דה סוטו ועוד.

אמנות אופטית יכולה להתבסס על פרספקטיבה, על גווים או צורות הגורמות לתחושה אופטית של תנועה או תזוזה. מאחר והאמנות האופטית רובה מופשטת לחלוטין אפשר לראותה כתולדה של תנועות קודמות, כגון האורפיזם, הפוטוריזם, הסופרמטיזם והקונסטרוקטיביזם, עם זיקה מיוחדת לפוטוריזם שהדגיש את תחושת התנועה (דינמיזם).

האמנות האופטית עוסקת ביצירות דו מימדיות (תמונות) ויצירות תלת-מימדיות (פיסול) הכוללות לעתים גם מנועים, תאורה וצלילים, כאשר המטרה העיקרית היא תמיד יצירתה של אשליה אופטית של תנועה.

באלטוס

Balthus 1908-2001

צייר צרפתי. נולד בפריז (שמו המלא: באלטאזאר קוסולובסקי דה רולא). אביו היה צייר וסופר ממוצא פולני ואמו ממשפחה יהודית ממינסק. הוריו, שהתגוררו בדרך כלל בברסלאו, בפרוסיה המזרחית (היום פולניה), שהו תקופה בפריז, וחזרו לגרמניה עם פרוץ מלחמת 1. ב-1917 נפרדו הוריו ובאלטוס עבר לגור עם אמו בשוויץ. בהיותו בן 16 (1924) זכה לעידוד מידיד של אמו, המשורר רילקה, שאף עזר לו לפרסם ספר איורים. לאחר מכן עבר באלטוס לפריז, בסיועם של רילקה והסופר אנדרה ז'יד על-מנת ללמוד אמנות. כאן הסתייע גם במכרים ותיקים של המשפחה: הציירים פייר בונאר ואנדרה דראן. לאחר זמן קצר כבר היה לאמן בזכות עצמו והתקיים מציור פורטרטים ועיצוב תפאורות במה.

באלטוס קיים תערוכה ראשונה בפריז בגיל 26, (1934). מאז התמקד בעיקר בציור נופים ופנים בסגנון שהוא מזיגה של בנאליות, פיוט ונאטורליזם; סגנון הקרוב לסורראליזם, למרות שלא השתייך לקבוצה זו וחי כל חייו בפרטיות בפרברי פריז. בשנים שלאחר מלחמת 2 התפרסם בזכות תפאורות, שעיצב למחזותיו של הסופר אלבר קאמו: "אי הבנה" (1944), "קאליגולה" (1945).

משנות ה-1950 הוצגו עבודותיו בתערוכות בגלריות ובמוזיאונים בצרפת, אנגליה וארה"ב. תערוכה מקפת במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק (1956). בשנות ה-1980 התקיימו עוד שתי תערוכות מקיפות של יצירותיו,

עבודת צוות בראשותו של אחד השותפים הבכירים. שלב העיצוב מתבצע בו זמנית ע"י הצוות בעוד שהאחראי 'בוחר' את ההצעה הנראית לו ביותר - כך מספר פעמים עד גמר השלב המוקדם. מכאן ואילך עובר הפרויקט לידי צוות אחר של אדריכלים מומחים לבניה.

Bunshaft, Gordon

גורדון, בונשאפט

1909-1990

אדריכל אמריקאי. היה במשך שנים רבות הרוח החיה במשרד האדריכלים M.O.S. סיים לימודיו במכללת M.I.T. לאחר מכן קיבל מילגה שאפשרה לו לערוך מסע לימודים באירופה וצפון אפריקה. ב-1937 הצטרף למשרד S.O.M. כשכיר וב-1949 היה לשותף. התפרסם לראשונה בזכות עיצוב בנין משרדי חברת 'לוור' (Lever) בניו-יורק (1952), המעוצב בהשפעתו של מיז ואן דר רו. בונשאפט המשיך לתכנן בסגנון דומה גם את בנין מלון 'הילטון' באיסטנבול, טורקיה (1955); משרדי 'פפסי קולה', ניו-יורק (1960). מאוחר יותר שינה מעט את סגנונו, כפי שאפשר להוכיח מבנין הספרייה באוני' ייל (1963); בנין בנק 'לאמברט', בריסל בלגיה (1965); בנין הספרייה ומכון המחקר של הנשיא לשעבר ג'ונסון (1971) באוני' טקסאס ומוזיאון הירשהורן בווינגטון (1974). הבנין האחרון שתכנן, לפני פרישתו מעבודה בגיל 76, היה שדה תעופה בג'דה, ערב הסעודית (1975-85). זכה ביחד עם אוסקר נימאייר בפרס היוקרתי לאדריכלות ע"ש פריצקר, ב-1988. לאחר מכן הדגיש מספר פעמים שלמרות הכבוד האישי הרב שבפרס זה הרי שלמעשה יש לראות את הישגיו רק במסגרת צוות S.O.M. בונשאפט נפטר בהיותו בן 81.

Netsch Walter A. (Andrew Jr.)

נטש, וולטר

1920-2008

אדריכל אמריקאי. נולד בשיקאגו. למד אדריכלות במכללת M.I.T. (סיים 1943). שרת בחיל ההנדסה במלחמת 2 (1943-1946). לאחר שחרורו, ב-1947, עבד כשכיר במשרד S.O.M. בשיקאגו וכשותף בכיר מאז 1955. עבודות עיקריות: בית תפילה באקדמית חיל האוויר קולורדו ארה"ב (1962); אוני' אילינוי, שיקאגו (1963-71). נפטר בהיותו בן 88.

Graham Bruce J. (John)

גראהם, ברוס

1925-

אדריכל אמריקאי. מהבולטים במשרד M.O.S. נולד בבוגוטה, קולומביה להורים מארה"ב. למד באוני' דייטון שבמדינת אוהיו, ארה"ב (3-1942). שרת בחיל הים במלחמת 2 (5-1943), כולל תקופת לימודים במכללת קייס למדע שימושי (4-1943). ב-1946, לאחר שחרורו, המשיך בלימודי אדריכלות באוני' פנסילבניה (סיים 1948). עבד, בשיקאגו, במשרד אדריכלים הולאבירד, רוש ושות' (51-1949) ובמשרד S.O.M. (60-1951) שותף בכיר מאז 1960. עבודות עיקריות: בנין משרדי חברת ג'ון האנקוק (1970); משרדי חברת 'סירס' (1973), שניהם בשיקאגו.

* * * * *

BBPR / BPR

בפר / בפר

שותפות. נוסדה במילאנו (1932) ע"י ארבעה אדריכלים - באנפי, בליג'וזו, פרסוטי, רוג'רס - בעיצומם של ויכוחים

סוערים על דרכה ועתידה של האדריכלות האיטלקית לנוכח המגמות המודרניות. השותפים בחרו בדרך המודרניסטית (רציונאלי, כפי שהיא נקראת באיטליה). אבל בהמשך, לאחר מלחמת 2, פנו לדרך חדשה הקוראת תיגר על האדריכלות המודרנית. בין עבודותיהם הנודעות: - אנדרטה ללואיג'י באנפי, אחד מארבעת המיסדים שנרצח ע"י הנאצים במחנה ריכוז בזמן מלחמת 2 (מכאן ואילך תקרא החברה B P R).

-מוזיאון קסטלו ספורצסקו, מילאנו (6-1952).

-בנין TORRE VELASCA במילאנו (8-1954).

עבודות אלו מסמנות את שלושת השלבים העיקריים של עבודתם בשנים שלאחר המלחמה.

האנדרטה - שילוב של קונסטרוקטיביזם (שלד פלדה) ודה סטיל (פנלים וצבעי יסוד), אבל גם אקספרסיוניזם ברוח ה'ניוה זאכליכקאיטי' הגרמני (חוטי תיל). כל אלה על בסיס צלב בטון סימטרי המסמל בו זמנית את הקבר, החומר החדש (בטון גלוי) והסימטריה הניאו קלאסית. מכאן, שאנדרטה זו ממזגת ומסכמת רבים מארועי השנים הקודמות בעיצוב ואדריכלות, ואילו מימדיה הצנועים יש בהם משום התרסה כנגד הנטייה להגזמה המקובלת במצבות קבר ואנדרטות, במיוחד באיטליה.

מוזיאון קסטלו ספורצסקו הוא גירסה דומה-שונה של טיפול בשיקום הארמונות הישנים והפיכתם למוזיאונים, לזו שביצע, זמן קצר לפני כן, פרנקו אלביני בגנואה. החידוש העיקרי נובע מהשימוש באלמנטים של בטון בעלי ביטוי חזק לעומת האלגנטיות התעשייתית של אלביני.

בנין 'טורה וולאסקה' נחשב בשעתו כמהפך באדריכלות האיטלקית - ממודרניזם גיאומטרי קר ואוביקטיבי לנסיון ליצור דו שיח עם הקתדרלה הניאו גותית של מילאנו; זאת בניגוד גמור למגדל 'פירלי' של ג'יו פונטי, שהוא התגלמותו של העידן.

השותפים:

Rogers, Ernesto

רוג'רס, ארנסטו נתן

1909-1969

אדריכל איטלקי. מעמודי התווך של המודרניזם לאחר מלחמת 2 ביחד עם שותפיו, להלן. למד במכון הפוליטכני במילאנו ולימד בו מ-1962. בנוסף לעבודתו כארכיטקט השתתף בכתיבת מאמרים בכתבי עת שונים ביניהם 'דומוס'. ערך את כתב העת 'ק'זאבלה' (64-1953), שהיה לאחד החשובים ביותר באירופה ובעולם (רוג'רס הוא קרוב משפחה של ריצ'רד רוג'רס, שתכנן את מרכז פומפידו בפריז ביחד עם פיאנו).

Banfi, Gianluigi

באנפי, ג'אן לואיג'י

1910-1945

אדריכל. למד במכון הפוליטכני במילאנו. נרצח ע"י הנאצים במחנה הרכוז מטהאוזן.

Belgiojoso, Ludvico

בליג'וזו, לודוביקו

1909-2004

אדריכל. למד במכון הפוליטכני במילאנו. לימד באוני' ונציה (63-1953) ובמילאנו מאז 1963. נפטר בהיותו בן 95.

Peressutti, Enrico

פרסוטי, אנריקו

1908-1973 אדריכל. למד במכון הפוליטכני במילאנו.

* * * * *